

DJULABIE

OD

Stanke Vraza.

DJULABIE

LJUBEZNE PONUDE

ZA

LJUBICU

OD

Stanke Vraza.

I sunn'd my heart in beauty's eyes.
Byron.

U ZAGREBU.

Tiskom k. p ilir. nar. tiskarne Dra. Ljudevita Gaja.

1840.

LJUBEZNOMU POBRATIMU

LJUD. VUKOTINOVIĆU

NA USPOMENU

god. 1836, 1837, 1838

poklanja ove pěsmice

Stanko Vraz.

RAZLOG.

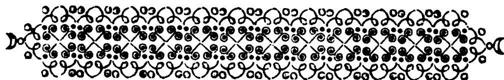
(God. 1838.)

Tum mihi constantis dejecit lumina fastus,
Et caput impositis pressit Amor pedibus.

Propertius.

Kroz mladosti zlatna vrata
Tek bi s guslam momak smîo
Sàrca nadam svim udata
Bàrzom nogom koračio,
Gdě ga dragi i radosni
Srětnu Božić strělonosni.

»Dobra sreća! toli rano!
Ako Bog da, kuda kuda?
Jeda l' mlado već těrano
Od udesa siona, huda
Ti slěpački hlěbac prosiš,
Što u ruci gusle nosiš?«

1*

„„Hlěbca, děte, ja neprosim;
Več grem běla širom svìta,
Slavu dědov da uznosim,
Vladam sàrca plemenita,
Pojuć ustim, koje Vila
U kolěvci obljubila.““

„Od dědovah slavu pěti,
Dělo j' prazno, niti za lîk,
Već po nebu davno leti
Punim glasom gromu nalik;
Ki čut umi, on s' uznese,
A za gluhe nepoje se.“

»»*Drago pět je slavna dìla*
Duhom vedrim uznešenim,
Gdě ogàrli dušu Vila,
U raju je blagu scěnim:
Hvalu gradeć gdě s' razgara,
Kó fenič se (znaj) pretvara.««

»*Drago pět je (istina je)*
Što se mlado, krasno zove,
Gdè se hvalom hvala daje;
Al uz gusle javorove?.....
Ki jih poješ, umàrli su....
Baci, brajko, gusle bîsu.«

»»Prodji me se, pobratime!
Neću tašto ja dangubit,
Veće glasom smionime
Za junačtvo sàrca snubit,
Božanstvenu slèdeć želju
K slavnom zlatnom tàrčat celju.««

»Nemoj na me tol žestoko,
Ki ću gradit tvoju slavu;
Razvedrit ti mutno oko;
Lěpim věncem resit glavu:
Neodbacuj s sebe dobro,
Već slušaj me, mladi pobro!«

»Moma, kose ka razpusti,
Oči vlada vatrom milom,
Koje lica, koje usti
Sjaju zornim rumenilom:
To ti, brajko, nada svima
Od Vilah je posestrima.«

»Sàrce kupat u toplome
Snĕgu mladih od njedarà;
Ustim piti od ùst mome
Duh, od sárca ki udara:
To je razkoš, to je plata
Od Olympa tebi slata.«

Ništa momak več nesbori,
Duša misli svakolika,
U obražnji več se zori
Uzorita mome slika:
Mladi Božič tim izčeznu
Pustiv u njeg strěl ljubeznu.

Jednom zazrě, gdi je dîva
Rajskih oči', rajskih lica'
Uzanj stala sva stidljiva
Kano běla golubica,
Kad na njivu sědnuv plaha
Obzire se puna straha.

Odkud došla? nij vidio;
Da mu razbor mirni, svěsni,
Odmah bi se dosětio,
Da se odpro dvor nebesni,
Da za spasit plaha, směla
Jednog poslo Bog angjela.

Sad zastěni, sad razgori,
Sad se prene i uzpreda,
Nit od njega što se tvori,
Nesětjaše, kad nju gleda
Toli nježnu, lěpu, mladu,
Uzoritu bi reć Ladu.

Jednu rěčcu tek govori,
Niti njega š njom zamèri,
Nu već ćuti kako gori
Kako mio ga Božić těri:
Propó mlad bi mah kàrvavo,
Da j' nanj pala rěč upravo.

Ko se prene i osvîsti,
Zalud traži rajsku Vilu,
Nit gusalah nima isti',
Već eto mu gle u krilu
Od srebàrnih milih žica'
Lèži zlatna tamburica.

Aj udari: ali glase
Sasvim inim glasom žice,
Měnja način, al neda se
Što će volja nehotice:
Ah, ranjen je travnom strělom
Po sàrdašcu někgda smělom.

Vidje momu, gdě razpusti
Kose igrat s hladom milo,
S koje licah, s koje ustih
Sjaše zorno rumenilo;
I spoznade, nada svima
Od Vil da je posestrima.

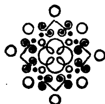
Kupao bi u toplome
Pàrsi snĕgu od njedara',
Ustim pio od ust mome
Duh, od sàrca ki udara:
Skoro čaša al razblude
Od srĕće je pala hude.

S tamburicom sada bĕži
Domovine širom bìle,
Ku priroda pomna vrĕži,
Te njoj spleta vĕnce mile:
A vidi ko s vĕnca srĕtja
Sčupala je najveć cvĕtja.

Vidi, slavne ko stupove
Tudja ruka izgàrdila,
Pod lipami ko grobove
Od dědovah razrušila,
Gdě spavaju s tárnja punom
Narešeni slavnom krunom.

Čime žice najtanjega
Od života jad mu para,
Trepti zvězda izpred njega —
Ko luč divna povàrh bara' —
Trepti te se udaljiva,
Za kom želja nepočiva.

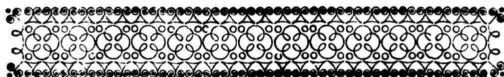
S toga ranu noseć věkom,
Pridignutja od ke nima,
Hman sastat se tražeć s lěkom
Pěva vapjuć věk ustima —
Ko sa svete prorok stîne:
»Smiluj nam se gospodine!«

DJULABIE

I.

(God. 1836.)

Dolina, dolina,
W dolinie potocsek,
Niemogę sapomnieć
Dsiéwki csarnych ocsek.
Krakowiak.

1.

Usrèd Ilirie
Grad se ti vidjeva,
U tom gradu stoji
Ponosita děva.

Kod te děve sȧrce
Momka zarobljeno
Vapi, narěkuje
Gorko razcviljeno.

2.

Ti bi grade bio
Bez tvoje děvice
Tužan, ko bez Vilah
Zelene gorice

Ja bi bio srètan,
Slobodan ko tica,
Da nikad neviděh
Njeje krasnih lica'.

3.

Dolina, dolina,
U dolini vrîlo, —
Ah nemogu zabit
Njeje lice milo:

Lica, oči, usta —
Tri rěči malene,
Pa se š njih rodiše
Pěsni nebrojene.

4.

Ljuven plam, ki mene
S lěpote razcvili,
Njoj samo pověrih
I sestrimi Vili.

Nu što tajno krije
Od svieta mila,
Sad na glas iznosi
Posestrima Vila.

5.

Drobna tica ševa
U nebo se skriva,
Al ju izdavaju
Usta ljubezniva.

A ja ime drage
Sakrih u pěsmice,
Al pěsmice viču:
«Ljubice, Ljubice!»

6.

Pred očim mi trepti
Věk sjajnost zorice,
Odkada zaglednuh
Njeje rajsko lice.

A na sàrcu guje
Od ljubezni bdiu,
Odkad me pogodi
Strěl Njeje očiuh.

7.

Majka pravi: Sinko!
Štuj Boga i moli!
A da Leljo Bog je,
Naučih u školi.

Nedivi se dakle,
Brate sàrca moga,
Što ja cěnim, štujem
Lelja kano Boga.

8.

Blaga milost rěči,
Kom se Ona kiti,
Te hoda, ponosa
Način plemeniti:

To su učitelji,
Ki me momče mlado
Naučiše pěvat:
«Lado, Leljo, Lado!»

9.

Kosa, ka zahiti
Sàrce kano mreža,
Pogled nehotice
Ki na plien preža:

To su oni hari —
Hari milotravni,
Ki me uhitiše,
Da sam rob Njoj stavni.

10.

Krasni Njezin obraz
Ruža je o zori,
A sàrce slobodna
Sàrnica u gori.

Moj pako je obraz
Lěr o ranoj rosi,
A sàrce titrenka,
Ku děvojka nosi.

11.

Pomno bi Odisej
Zatvarao uši,
Od glasa Sirene
Da se nezabuši.

I ja jih začepih
Od Ljubice mlade,
Al se glas kroz oči
U sàrce ukrade.

12.

Svako se zanosi
Za mladoga bitja
Š Nje očiuh vatre,
Š Njeje lica cvìtja.

Makar njima sàrce
Bilo okovato
Š njih bi se smutili
Diogen i Kato.

13.

Sad mi jadnom ljubav
Hitra krila mori,
Sárce sa lěpotom
Njezinom se bori.

A pamet kip slědi
Svedjer u noć u dne,
Čase, hipe brojeć
Nemilostne, trudne.

14.

Ljubavi, ljubavi,
Odkud tvoja sila?
Sad me nosiš nebom,
Zemljom sad nemila.

Sad činiš da čeznem
Nebeskom razbludom,
Sada da uzdišem
Bijen bolju hudom.

15.

Oj pojavi mi se,
Od sàrca zvězdice!
Motreć na taj čunac
Hitan od burice.

Javi, da bude ga
Sréča tud ponesla,
Gdě nelomi ljuti
Sěver jadra, vesla.

16.

Povedi me posrěd
Zemlje i nebesa',
Gdě je duhu trajat
Dano od udesa;

Ja bo nisam čověk,
Ki u prahu plazit,
Niti Bog da mogu
Sunca nadilazit.

17.

Srěću traži jedan
Ladjom po pučini,
Taj za častju hlepi,
On se zlatom brini:

Moja nij u častih,
Ni u bárzoj plavi;
Moja srěća samo
Uza Te boravi.

18.

Tvoje usti su mi
Knjige načinjene
Ko od dviuh listah
Ružice rumene:

U njih mi je sréća;
Nebi l s' otvorile,
Za me pokazale
Tek tri rěčce mile.

19.

Tvoje oči su mi
Ogledalo dvoje,
Gdě se svaki javi
Glasak duše tvoje:

U njih mi je srěća;
Nesmém li jih eriti,
Od njih barem jednog
U njedra primiti?

20.

Uzamka je Tvoje
Càrne kose svila,
U ku mi se tica
Slobod ulovila.

Ulovila te se
U njih i umori,
Gdě se u vez ljuven
Tobom nepretvori.

21.

Lica tva su vàrtalj
Gdě cti ruža mlada,
Kom nevinost krotka
I stid plahi vlada.

O dostoj da i směh
Nebude daleče,
Neka opet momku
Sunca zrak izteče.

22.

Čelo, njedra dva sta
Nadzemska šatora,
Gděno misli rade
I ćut bez umora.

Slušaj, děvo, samo
Što ti sàrce pravi:
U njem Bog stanuje
Ne u pakoj glavi.

23.

S Tvojih oči' na me
Munja se obara,
Te mi blagi pokoj
Plaši iz njedara'.

Ej sklop' oči, sklopi,
Te mi, děvo, pusti,
Da si ga utěšim
Medom tvojih usti'.

24.

Pojdi amo, dušo,
Carice od moma',
Pojdi amo, pojdi,
Sàrnice pitoma!

Nebi l' pokušala
Pitje s moje ruke,
Nebi l' od milosti
Primila jabuke.

25.

Věk za tobom nosim
Darka dva nevina:
Jabuku càrvenu,
Kitu ružmarina.

A Ti se uzmičeš
Kano plaha tica,
Kad joj smàrtonosna
Zaprěti strělica.

26.

Netàrči, netàrči
Věk s plahnostju běžnom!
Udarit ćeš nogom
O kamenje nježnom!

Netàrči, netàrči,
Tàrn leži na stazi!
Netàrči, netàrči,
Stazom zmija plazi.

27.

Aj Ona neslušа,
Koraci ju hitri
Nose izpred mene
Kano ružu vìtri.

Ona ode — a ja
Slědim svedj Nje lice
Kano sunce obraz
Mile od danice.

28.

Bi li Njoj prosuo
Zlatjane jabuke
Za da tárčuć za njim
Prigne běle ruke.

Nu odkud mi zlato?
U mene ga nije...
Sàrce moje za Njom —
Samo za Njom bije.

29.

Čim me iz dubljine
Pàrsih tuga zove,
Tim u njih se stvore
Djulabie ove.

Te jih prospem, kuda
Tárči bez pokoja,
Nebi l' se prignula
Atalanta moja.

30.

Eno Nje opeta!
Stoji pokraj vira;
Cvètna lica kropi
Te kosom utira:

Pa unj motri bireć
Sobom nadčinjena
Kano iznad vode
Divna željižena.

31.

Nemila Ljubice,
Ti moj nepokoju!
Kupi me u sàrce,
U dušicu Tvoju!

Jerbo grěh je gděno
Brat bolestan čeka,
Te neće da sestra
Prinese mu lěka.

32.

Sestra si mi sestra,
Seko ma nemila!
Jedna slavna mati
Nas je zadojila;

Jedan věčni otac
Nas je odgojio,
Istim svetim slovom
Usta nakitio.

33.

Kako dûga sdruža
Sve nebeske boje,
Tak u Tvojem tělu
Sve lěpote stoje.

Al što sve su boje,
Kad sunašca nije,
To su sve lěpote,
Gdě ljubav negrije.

34.

Ljubi mene ljubi,
Ljubice ma mila,
Dok nas obastiru
Od mladosti krila.

Sudba bez pokoja
Měnja bårzu nogu:
Što sutra donese...
Izreći nemogu.

35.

Jakov dodje žedan
K studencu vodice,
Gdě njega napoji
Déva iz vedrice.

O i ja kraj vode
Čekajući žednim,
Nebi l' napojila
Ti me ustam mednim.

36.

Moje lice blědne,
Te vehne bez sanka,
Sàrce s nepokoja
Gori bez prestanka.

O mili uzroče
Drazih nepokojah!
Budi moja budi —
Budi uvěk moja!

37.

Tvoju ljubav steći,
Činit se nje robom —
Oddělih se s koli
Pěsanskim za Tobom.

Al kud ja u Srědu,
Tuda Ti Utorak,
Tim svedj izpred mene
Ljubav bi za korak.

38.

Kako tice ticu,
Ribe ribu slìde,
Tako svaka želja
U slěd jednoj ide.

A ova je želja,
Děvo zorolika,
Tebi ko rob služit
Služit u vìk vìka'.

39.

Aj divni majstore,
Dobro znaš udarat,
Sada sàrce dizat,
Sada sàrce parat.

Aj divni majstore,
Jače udri jače,
Nek i od Ljubice
Sàrce se razplače.

40.

«Izvolite uzet
Jagod, gospodine,
Ili sladoleda
Ili hladetine.»

Oh, nije sad meni,
Do ovih zasladah,
Već do Tvojih ustih,
Děvo lěpa, mlada.

41.

Bog za sakupljenje
Manu s neba pusti,
A za cělivanje
Stvori Tvoje usti.

Ali jao! tko će
Ljubit te ustnice,
Gdě s očiuh prěte
Strělah hiljadice.

42.

Ti mi prepovědaš,
Tebe da neslavim;
Tvoje dike, hari
Iz misli da stavim.

Slušam, al prepovėd
Nij povoljna Bogu:
Iz glave Te stavim,
Iz sàrca nemogu.

43.

Jak na njedrim majci
Dětašce se vrěži,
Tako svaka k Tebi
Moja pěsan teži.

Aj prigàrli i Ti
S ljubavi jih rado
Kano majka drago
Od sardašca čado.

44.

Bog je Tebe stvorio,
Ljubice milena,
S tělom od lěpote,
S sàrcem od kamena.

To je, zašto plačem
S glavom na kolěnu —
Plačem tužim tugu
Včk neizrečenu.

45.

Da bi mi u sàrce
Pogledati htila,
Razplakale bi se
Oči ti od mila;

Da bi slušat htila
Dušu razcviljenu,
Puknulo bi tebi
Sàrce prem kameno.

46.

Na moj jad je stvoren
Pogled viloviti —
Za sàrce zanosit,
Za sàrce traviti.

Oh u njem mi goji
Svedj nemile rate,
S kih na usta metje
Uzdahe krilate.

47.

Tebe jurve služim
Tri godine danah —
Tek za tri cělova
Od Tvojih ustanah:

Ja jih prosim, ištem
Od jutra do jutra,
A Ti m' usti sklapaš,
Šaptjuć: Sutra, sutra!

48.

Skàršit ću verige,
Svilena vezila,
Izmaknut iz uze
Moja speta krila:

Razastàrt jih srětan,
Slobodan ko tica
Daleko od Tvojih
Krasnih čarnih lica'.

49.

Izmaknem se srětno,
Te s licem veselim —
Scěneć se slobodnim —
Od Nje se dielim:

Ja se dělim bez da
Rěčcu bi već tratio;
Ona směјuć: «S Bogom!
Opet se povratio!»

50.

Odem, — ali skoro
Sàrce se dosěti,
Da što je na licu,
U njem toga ně ti.

Opet se povratjam,
Gdě je moja Vila,
U zlatne verige
Stavljajući krila.

51.

Oprosti, oprosti,
Jedina carice!
Pa k meni obrati
Tvoje blago lice:

Karaj, veži, razpni
Roba skrušenoga,
Samo ga nebaci
Od obraza Tvoga.

52.

Majka kune cara,
Što joj sina uzè,
Opet za njeg sutra
Moli roneć suze.

Ja se sàrdih juče
S Tvoje studenosti,
Ali danas vapim:
Oprosti, oprosti!

53.

Misliš krijuć oči
Pramì svione kose,
Da već sakrivene
Jada ti nenose.

Nemoj jih krit, nemoj,
Već promisli, mila,
Da iza zasěde
Gàrdnje rani strila.

54.

Tebi se ja molim,
Tanka koprenice,
Ti od moga neba
Krasna stražalice!

Izvedi mi na dvor
Žudjene ko sanak —
Moju rujnu zoru,
Moj bieli danak.

55.

Taj predivni zastor:
Duge trepavice —
Oj digni ga digni,
Krasna ma Ljubice!

Nek li jedan zračac
Pred ma vrata sine,
Sàrce da utěši,
Tuga da ga mine.

56.

Što te càrne oči
Sili mene zrîti?
Što iž njih pogledom
Càrni nalip piti?

Aj oči, aj oči,
Nalipe medeni!
S tebe pokoj s tebe
S Bogom ode meni.

57.

Mà sunčana děvo,
Ja ću iž njih piti,
Makar meni bilo
Na městu umriti;

Takva bo smárt bude
Sladjana bez muke;
Jer nosila budu
Tvoje běle ruke.

58.

Nĕgdĕ kažu Vila
Da čuva brodište,
Te desnicu svakog
Od junaka ište.

Grozne nemilosti!
I još veće Tvoje,
Ki od mene uzè
Živo sàrce moje.

59.

Za ljubezan išteš
Ti od mene platju:
O neišti više,
Što ti jadan dat ću?

Tva su — *sàrce, misli*;
Što mi vàrhu toga
Već je založeno
Od vĕka u Boga.

60.

Věk na ruži rose
Sjajnie nij bilo
Kada sunce běli
Danak otvorilo;

Kao što tri suze,
Koje ko zvězdice
Padoše s očiuh
Njoj na krasno lice.

61.

Blago vama, blago
Vi tri suze mile,
Ke ste mi od ljube
Dušu predobile!

Nebeski vas angjó
S neba je prinio
Te studeno sàrce
Miloj raztalio.

62.

Da je meni Višnji
Na milosti sada,
Te mene pretvori
U slavića mlada.

U gàrm bi se skrio
Te vas bez prestanka —
Pěvao od mraka
Do biela danka.

63.

Aj večerni hladak
Vas razpirio je,
Te odnio rajske
Blěsk u perivoje;

Za da stolujete
U nebeskom moru —
Sjajne tri carice
U Petrovu dvoru.

64.

Svedj od onud sjale,
Modre, mile, blage,
Kud Slovenski slěde
Věrenici drage;

Da materi Slavi
Nebude s prěvarah
Od ljubljene děce
Nikad Leandarah.

65.

Buduć momče mlado
Za sàrce pokojit,
Stadoh ja nebeske
Očim zvězde brojit.

A sad jih upirem
U oči Miline,
Od kojih bol svaka
Ko sanak razmine.

66.

Željno izčekivlje
Plavac plavi vìtra,
Za da mu ponese
Morem krila hitra:

Mnogo valja jedrit,
Bura ga pripada;
Ipak on nenajde
Željnog eldorada.

67.

Od kako Nju smotrih
Za nać města zlatna,
Svoja ja na větar
Neprostirem platna:

Te ja slavim Boga,
Nje bo pogled mio
Eldorado mi je
U sàrcu razkrio.

68.

Da li si vidio
Kako lastavica —
Letje nad jezerom
Svedj prozračna lica?

Tako da se nezna,
Jest li ga ljubila,
Jest li tek dirnula
Krajem svojih krila'?

69.

Takov bi Nje cělov
Dar pune dušice,
Da jednako blažen
Pitam si ustnice.

Bi li to taknenje
Njezinih ustana'?
Ili od njih sapa,
Il od neba mana?

70.

Vidiš, děvo, letjet
Od munje strèlicu,
Kako zlato razli
Po nebeskom licu:

Tako s' razasjala
Tamna duša moja,
Kad se š njom složila
U ljubavi — Tvoja.

71.

Ljubiš li me, mila,
Moja kruno, slavo?-
«Ljubiš li ti mene,
Povedj, mili, pravo?« —

Ljubim li ja Tebe!
Nek Ti povi Vila:
Što j' već po Ilirji
Davno razglasila.

72.

Znadeš li još vrěme,
Kad pěvaše meni:
«Sadila sem, ljubi,
Bosiljak zeleni!»?

Tada si Ti tada
Zasadila, dìvo!
Cvět ljubezni moje
U sárdašce živo.

73.

Lěpo poje Slavka,
Lěpo slavuj tica,
Nu sve nadilazi
Glas dviuh pěsmica':

Pàrva mi je: «*Ja Te*
Ljubim bez pokoja!»
Druga pak je pěsan:
««*Ja sam uvèk Tvoja.*»»

74.

Kuda sam zabaso?
To nij staza domu!..
Gdě sam? nij moj konak
U dvoru ovomu!..

Daleč si promašio...
Oh od Nje idući
Věk sam pijanica,
Koj ne najde kući.

75.

Aj kȧrčma je kȧrčma,
Kȧ meni omili,
Za me svedjer žedna
Tvoj, dušo, dvor bili.

Tamo bo priničem,
Dok se neopojim
Mȧrklim travnim vinom —
Cȧrnim očim Tvojim.

76.

Čime metuljica
Světlom zatravljena
Š njim se složit žudi,
Njim umre blažena.

Al gle čudo ognja
Tvojih od očiuh!
Ke me većma jače,
Čim me većma biju.

77.

Zašto kretješ, duše,
Opet i opeta
Onuda, gdě leži
Moja slobod speta —

Kretješ kano k městu
Kárštjanine pravi,
Gdě se sveta děva,
Božja mati slavi.

78.

Nebi li, moj duše,
Slědė čuda prava,
Onuda krenuo,
Kud se stire Slava.

Gdě se izpod njeje
Zlatnih krilah novi,
Javorom věnčani,
Rode vickovi.

79.

Nebi li slědio
Put na krilah tankih,
Gdě větrić žuberi
Još o Delianki.

Gdě sa stěn govori
Tisuć sědih lětah,
Razkàršene leže
Krune dviuh světah.

80.

Nebi li slědio
Zibku vedrih vìka',
Kud te někoč vukla
Ljubav, strast tolika:

Slédio na obale
Kćercu Alkinoja,
I viteze hrabre,
Gdě vladaše Troja.

81.

Kolikrat onamo
Ti si me prestavio,
Gdě gatahu sfinge,
Gdě je Memnon slavio.

Gdě u čudna pisma
Mumje su povite —
Duhu čověčjemu
Nikoč neodkrite.

82.

Ajd onamo, da se
Sàrce uzpokoji,
Gdě vèk povětarce
Amberom se poji;

Gdě u svetih poju
Rajske ticc gaje',
Gdě šareni lepir
Ružom se opaje.

83.

O! moj duh je samo
U ljubav zapàrti,
Drugo izpred oči'
Sve se kolom vàrti.

Tamo krilma strepće
Gdě je ma ljubezna,
Kano ki sokolić
S gnjězda nesmi, nezna.

84.

Ja sam u verigah
U Nje naručajih,
Ki nipošto sàrce
Skàršiti neda jih.

U njih si uživam
Hipe pune cvětja,
Kojih nebi dao
Za slavna stolětja.

85.

Ljubica mi stvara
Vártlje vilovinje,
Uči ko sa sàrcem
Sàrce se spominje:

Ona je Areta,
Navsika milena,
Ona Penelopa,
Ona mi Jelena.

86.

U Njeje lěposti
Čuda ti su moja,
Koja ja razkladam,
Pazim bez pokoja.

Njezin posměh, to su
Pisma začarena,
Ki još nebiahu
Nikim tumačena.

87.

Sa svojim očima
To mi sunce Ona,
S koga ja zamněvam,
Kano stup Memnona.

Ona mah od mene
Stvori sliku mumje
Ili sfingu, koje
Nitko nerazuině.

88.

Njezin uzor svet mi
Gaj je, gdě dušica
Pěvajući gine,
Kaňo rajska tica;

Njeje lìca su mi
Rajski perivoji,
Gděno věk ko metulj
Moj pogled se poji.

89.

Sad mi čelo ravni,
Sad mi vlasi redi,
Sad mi lice gladi,
Sad u oči gledi;

Sad mi ljubi oči,
Sad ljubi ustnice:
«Ti si uvěk angjò,
Sladka ma dušice!»

90.

Sada na směh složi,
Sad na sbiljnost usti,
Sada čelo sgàrbi,
Sad obàrve spusti;

Iz očiuh strělja
Munja — oganj živi:
«Ipak Ti si angjó —
Angjó ljubeznivi!»

91.

Sad ručicu diže,
Njome meni prîti;
Na čelo se skupi
Oblak plahoviti;

Iz očiuh pada
Bireć gràd ledeni:
«Ipak Ti si angjó—
Angjó moj ljuveni!«

92.

Većma skrivi ustne,
Nos i obàrvice,
Razmàrsi si prame,
Sgàrdi čelo lice;

Te se sklope usti,
Sklope càrne oči:
»Ipak věk nespava
Sunce u iztoči!»

93.

Zastor od očiuh
I od ustih pade,
A na nje razbludno
Posměh se ukrade;

Čelo se razvedri,
Pogled se razjasni:
«O Ti si mi uvěk
Moj—moj angjò krasni!»

94.

Il se Ti smějala,
Il lice gàrdila,
Svedjer si mi lěpa,
Svedjer si mi mila.

O Ti sve uzmožeš,
Tek ne jedno, to je:
«Da Tebe neljubi
Vazda sàrce moje.»

95.

Sàrce moje prěda,
Kad pomislim sanak,
Ki kroz njega vidjeh
Noćni Tvoj sastanak.

Sad znam s česar lice
Sjajno prekoredno,
S česar Tvoje oko
Rajsko, nenagledno.

96.

Sanjah, te sanjući
Uz uzglavlje Tvoje
Vidjeh s neba sniti
Od angjelah dvoje:

Jedan umivaše
Djulsom Te nebeskom,
Drugi napajaše
Oči — sunca blěskom.

97.

O pàrvom sastanku —
Moma — mnjah — da jesi,
A sada spoznavam
Angjela s nebesi' —

Angjela koga Bog
Na taj svět preměsti,
Nek mu kip lěposti
Nepane iz svěsti.

98.

Slušaj moj angjele,
Mili nada svime!
Čime ovdě trაješ,
Molim, ah ljubi me!

A kad Bog povrati
Nebu duha plame:
Ljubice, Ljubice,
Ondě moli za me!

99.

Raj je otvoreni,
Angjó pri vratama,
Žarkim mačem mašuć
Već govori nama:

Pitoma gàrlice,
Sokole od luga!
Trèba da oprosti
Jedno se od druga!

100.

Noćca màrklim ruhom
Zemlju već zastire,
Zvězda se za svězdom
Na nebo nabire.

Oj gàrlice krotka,
Tako t' krilah Tvoji',
Valja se razstanut...
Čun pripravljen stoji.

101.

S Bogom mi ostala!
S Bogom, moja mila!
Najsjajnia zvězda
Nad Tobom bljudila!

Kano trepavica
Brani oko truna,
Branila Te jada
Srěća blagopuna!

102.

Bila duša Tvoja
Svedjer, moja ljubi,
Krotka i vesela
Ko běli golubi.

Ob dan sprovadjali
Angjeli ju mili,
Ob noć njegovali
Sanci modrokrili.

103.

Bio u ognju juga,
Il ledu sěvera,
Vèk uza me bit će
Tvoj kip,—ljubav, věra.

A kudgodjer tankom
Ti krenula nogom,
Ah svedjer molila
Za me!— s Bogom! s Bogom!

104.

Odtisnuše hitro
Od kraja ladjari,
Svako huči, pěva,
Niti do šta mari:

A ja tužim, plačem
S udesa siona,
Kao da već moram
Prěko Acherona.

105.

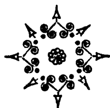
S Bogom gore, s Bogom
Livade, dubrave,
Pune Vesne darov,
Pune Vilah slave!

Aj sve su Božice
Tù mi mile bile,
Tek od jedne sinko
U me baca strîle.

106.

Sladka je tva čaša,
Leljo kralju kralja'!
Ali skupo, gorko
Platiti ju valja.

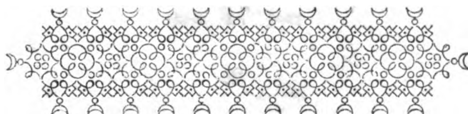
Ta lěp je tvoj věnac
Od ružah spleteni,
Al je pod ružami
Mnogi tàrn skriveni.

DJULABIE

II.

(God. 1837.)

Pł̆ynie woda pł̆ynie,
Po kamikach hucsy, —
Kto nie umie wsdychać
Mił̆ość go naucsy.

Krakowiak.

1.

Onkraj Ilirie .
Grad stoji na stěni,
A u gradu tuži
Junak zatravljeni —

Tuži, prisluškuje
Sa visoke stine,
Nebi li on čuo
Glasa iz daljine.

2.

Momci amajlije
U njedarcim nose —
List ljuveno pisan,
Pram svione kose. —

Nu men' nima stvari
Od Nje ni jedine —
Tibi za razgovor,
Da me żelja mine.

3.

O! toj želji sàrce
Jedva da odoli,
Za Njome za Njome
Gine, čezne toli,

Da za pogled jedan
Oka Njezinoga
Sva bi sunca dao
Od života svoga.

4.

Ja sam ti prognanac
Lišen domovine;
Ja tica prolětjem,
Ki pěvajuć gine;

Ja metulj u cvětju;
Ja šiba na vodi;
Duša, ka sad živět,
Sad će da izhodi.

5.

Od mahnita mudro,
Od mudra mahnito —
Stvori prava ljubav,
To mi je očito.

Što od mene stvori,
Dokučit nemogu:
To Njoj samo znato
I višnjemu Bogu.

6.

«Neljubim Ljubice,
Neljubim neljubim!»
Tako sàrce ljuljam,
Da mu mir prisnubim.

Nu kad se dosětim,
Opet svěst uvidi,
Da ko rěka móre
Svedj Nju sàrce slidi.

7.

Posadih za topla
Sunčana prolětja —
Ljubicu i druga
Razlika cvietja.

Al uzniknuo si
Samo ti, nevehne,
Zašto u daljini
Věk mi sàrce vehne.

8.

Vedro biaše vrěme
Ljubljenja nevina,
Vedro nu jao kratko
Ko ura jedina.

Ah bàrzo odpàrši
Kano strěl s tetive,
Ki od njega věk mi
Uzpomena žive.

9.

Sad mi pada pogled,
Sad na um Nje lica,
Sad ki sastavila
Najprě nas ulica;

Sad Nje pěsan mila,
Sad Nje cělov sladki,
I vas raj na zemlji,
I čitav věk kratki.

10.

Aj oči, aj oči,
Vi sunca mog svîta,
Za koja sàrdašce
Bez pokoja pita:

Vi ste milom vatrom
Njega nadigrale,
Da ništa nehaje
Nego vaše hvale.

11.

Plije voda plije,
Po kamenju buči, —
Tko uzdisat nezna,
Ljubav ga nauči.

O ljubavi! ti si
Mene naučila,
U čem je kaljena
Tvoja tvàrda strîla.

12.

«Dobar danak, prijo! «
Nerazumi toga.
«Božja pomoć, pobro!»
Nezna ni za Boga.

O sada znam zašto
Tuži Slava mati:
Gradi su nevěrni,
Sini renegati.

13.

Oj grade, oj grade!
Spasi ime tvoje,
Te meni povrati
Sinke majke moje.

Běž njih bo se činiš
Liepa mi glava,
Ki u njoj nestoji
Njedna misó zdrava.

14.

Božanstveno, sveto
Slovo od dědovah!
Kuda si nam kuda
Iz Slave gradovah?

Kud se godjer krenem,
Puno j' tvojih traga',
Al nigděr nij' čuti
Tebe mila blaga.

15.

U grobu nam spavaš —
U grobu sadara,
Na kojega slěpost
S pogàrdam udara;

Nu kolo srěće se
Vàrti bez pokoja:
Sinut će sunašce
I pred vrata tvoja.

16.

O davni stupovi
Věkovim bijeni,
Vi kletim rukama
Uresa lišeni!

Skoro kano Memnon
Vi ćete zamněti,
Od Slave bo sunce
Opet nam zasvěti.

17.

Gdě si moja dušo,
Bogom posestrena,
Mila kano pěsan
Davnih od vrěmena'?

Čuj ja sam bez Tebe
Tvoga oka mila —
Kano sivi sokó
Bez desnoga krila.

18.

Bělim rukam oči
Pokrij mi, milena,
Da nezrĕm prikora
Tvȧrdih od vrĕmena'.

Rěčju svojom milom
Razgovori druga,
Da nečuje kletvah,
Uzdisajah, ruga'.

19.

Glė kolut sunašca,
Na zapada gdi je:
Jedna pola světi,
Drugu gora krije.

To ti je prilika
Moga sȧrca — živa,
Koje polak slastju,
Polak tugom pliva.

20.

Kad mišljenje moje
Světa je već trudno,
Tvoju vadim sliku,
Smatraḿ ju razbludno.

Namišljivost tad njoj
Dušicu nadahne,
Jedva da se nakon
Opet š njom razstane.

21.

Makar što gledao,
Mislio štogodi,
Nje krasotu mislim,
Vidim ondi ȏdi.

Pa me ovo sili
Sudit bez uklona:
Od svega svieta
Duša da je — Ona.

22.

Vi karanfil ustne,
Lěpe čudokrasne!
I zubi, od kojih
Isti biser gasne!

Vi ste sàrca jadi,
Vi sàrca utiha,
S kojih tuži, čezne,
Ko stravljena Psycha.

23.

Ona rěčca ljubka
Kano glas tambure;
Pogled koi rodi
Sàrcu mile bure!

O gdě su ti hari?
Gdě je čar tih dika'?
Daleko razstavljen
Od udesa prìka.

24.

Kaži Ti, gàrlice,
Kâ uz svoga mila
Prama toplom jugu
Nosiš vita krila —

Kaži Njoj: I on bi
Došó s nama k Tebi,
Da mu toli ljuta
Srěća bila nebi.

25.

Mirišuć najlěpšim
Cvětjem zavičaja,
Dělite s', vetrići,
Put onoga raja!

Te svaki na čelo,
Lica Njoj se spusti,
Kažuć: Dolazimo
Od njegovih ustih!

26.

Aj neslušaju me:
Igrajuć bez brige
Nose cvětje — listje
Od Vesnine knjige;

Těraju metulje
I drobne tičice,
Te cěluju ružam
Zorokrasno lice.

27.

Pěvam moju srěću
Cȧrnookim děvam;
Ali neslušaju,
Što od sȧrca pěvam;

Sestrimim se vidė
Slovenske obraze;
Al — diveć se rěčim
Stranim — otilaze.

28.

Ja se tužim ċreti,
Al nima slavuja;
Otrovna po travi
Samo puzi guja.

Tužim lugu; ali
Svaka šuti tica,
Te mi odgovara
Samo kukavica.

29.

Aj ti kukavice,
Pěvko puna vaja!
Ti jedina Vilo
Od padnutog raja!

Puno mojoj majci
Slična j' tvoja sgoda,
Ka u cȧrno savi
S svoga se poroda.

30.

Eno ti je gora —
Gora prem nesrîtna
Kâ si obàrvania
Vlada polja kitna!

Tamo su djavoli
Tudjinca uznìli,
Kažuć kud se stire
Slovenski raj mili.

31.

Eto ti pred kralja
Pakla nica pane,
Te ko Boga njega
Štovat, molit stane.

Pa se raztàrkaše
Kano gladna pseta
Njegve čete, města
Za poharat sveta.

32.

S oružjem uz vojne
Leže žene mårtve;
Vrazi pale grade,
Paklu drage žårtve.

Slušaj jao! slušaj
Ko zveču veruge,
U kê děcu kuju,
Spremljenu od Ruge.

33.

Pod tvàrdim se dubom
Sruši cvětna lipa;
Zemlju bije tudjeg
Kopito paripa.

Ej zlatna slobodo,
I vedra pravice!
Zašto vi od Slave
Odvratjate lice?

34.

Plaču ti prem tvàrda
Stražo Ilirie!
Vidio si suze
Brojio uzdihe,

Od raja praštahu
Kad se děca Slave,
Siljeni bez grěha
Njega da ostave.

35.

Ja se molih Ladi,
Al usluhnu Vila,
Te se s razcviljenim
Sàrcem posestrila.

O mâ Vilo prosim:
Ajde mi otale,
Za da jao! nenosim
Dvaput sàrca žale.

36.

Čitav dan Slovenka
Pěsme mi je pěla,
Lěpe, mile, ljubke
Bi reć od angjela.

Ali sada s jedne
Svaki glas se gubi —
S jedne rajske pěsni:
Sadila sem ljubi.....

37.

Drobna žutovoljka
Žuberi u lugu;
Ždrali složnim redom
Idu prama jugu.

Pram jugu pram jugu
Iznad triuh rîka'
Uvěk mene zove
Děva krasnolika.

38.

Děvo krasnolika!
Ti Ljubice moja!
Zašto mene zoveš,
Mamiš bez pokoja?

Bog je odsudio,
Te medju nas jadne
Tri metnuo gore,
I tri rěke hladne.

39.

Zašto valja tužan
Da ja ovkraj stojim,
Te vlastitom kàrvlju
Svoje jade gojim.

Jerbo nisam tica,
Da bi preletio,
Niti riba, da bi
Preplivati smio.

40.

Cvate li kod Tebe,
Povedj meni draga!
Dragoljub, ljubice,
Vratiželja blaga?

U mom perivoju
Sve već Vesna mila
Čudotvornim' pàrstì
Cvětje razpupila.

41.

Aj po perivoju
Drago je gledati,
Kako trator lista,
Kako ruža cvati;

Kako po jablanih
Pomne čele zuče,
Starje mladu čeljad
Vosak kupit uče.

42.

O Ljubice moja!
Gdě si mi Ti, gdě si?
Ajde, draga, gledat
Što moj vàrtalj resi!

Gle pitome ruže
Rumene ko zore, —
Ah nima Nje nima....
Aj tri rěke, gore!

43.

Prepelica poje
Uz mila u žiti —
Moja mila kuda,
Oj kuda si mi Ti?

Ja Te tražim, ištem,
Pitam; a Tebe nij': —
Pridi, mila, pridi,
Pridi, dušo, k meni!

44.

Pozdravljen mi bio,
Ti zeleni gaju!
Gdě slobodne danke
Krotke Vile traju:

Zatravljen, razcviljen
Padam teb' u krila,
Nebi l' tva mi usta
Rane ohladila.

45.

Cvětokitna lipo!
Koje u svoj sàrdi
Perun žarkom rukom
Nikad nepogàrdi.

Oj dovolj' u hladu
Da se tvom zakloni —
Putnik, koga Perun
Vazda strělom goni.

46.

Ti mladjahna brězo,
Děvo punokosa!
Sjajnim te uresom
Kiti rana rosa.

Primi vruće jade,
Děcu moga sàrca,
Te u zibci ljuljaj
Hladna povětarca.

47.

Aj vi tankostruci,
Visoci topoli,
Po šaptjućem lištju
Slika sàrčne boli.

Aj tresite jače
Vaše plahe vlase,
Za da sàrce moje
Zaboravi na se.

48.

Vi od gaja Vile,
Bogom prosestrime!
Krotke drobne tice,
Složne nada svime!

Zdrave i slobodne
Svedj od lovca bile,
Te tu zašlu sestru
U kolo primile.

49.

Pěvče zatravljeni,
Zlatokljuni kóse!
Ki se tvoje pěsni
Tihim lugom nose,

Znam za jednu ljubu,
Ki lěpša od tvoje,
Za kome uzdiše
Noć dan sàrce moje.

50.

Ti od hladne črete
Pustinjače slavni!
O slaviću mili,
Vesne sinko slavni!

Tekar jedan glas ti
Trěba do tvih žica',
Za u raj uznest se:
Krasan glas *Ljubica.*

51.

Ajde sa mnom, sàrce,
Gor u Jeruzalim,
Da kip zavičaja
Pred Tobom razgalim.

Kip od zavičaja —
Zavičaja kitna:
Dole, vode, bàrda,
Polja plodna žitna.

52.

Gledaj izpred sebe!
Gle dole cvatuće,
Po njih raztrešene
Lěpe běle kuće.

Čini se, da Bog jih
Na svět je postavio,
Nek na raj sgubljeni
Nebi zaboravio.

53.

Jesi l' ikad ginuo
Po žudjenom kraju,
Gdě ljubezan, sloga,
I pokoj vladaju?

Stresi ovdě prašak
S umorenih noguh,
Te se prostri nica
Pojuć: Slava Bogu!

54.

Slušaj, sàrce, slušaj!
Sladjana imena,
Ka slovenskim jakim
Kàrstom su kàrštena.

Sladjana imena
Jak pěsni slavulja —
Od krajine lěpe
Jak krila metulja.

55.

O vi Godomirci!
Radoslavci ravni!
Vi ste glasno groblje
Od věkovah slavni'.

U tom groblju stare
Počivaju glave,
Věncì ověnčane
Pozabljene slave.

56.

Tamo gnězdo gradi
Oró vatrokàrvi,
Nehajuć što viču
Kraljići i càrvi.

Màrzeć sve plotove,
Bistrim okom smîra —
Pram sunašcu dižuć
Krila sva bez mira.

57.

Leti nebom leti,
Orle domišljati!
Skupiv rajskih zrakah
S neba se povrati.

Te nad zavičajem
Spusti vita krila,
Nek se tvom slobodi
Pěsmom bratja mila.

58.

Čuješ li ti pěsni?
To nij pěnje ševah,
Ni gàrlic, slavujah,
Neg Slovenskih děvah.

Děvah, kojih lica
Kano ruža sjaju —
Cvětom, kojim cvala
Pred grěhom u raju.

59.

Tko nij slušô kako
Slovenka ti sbori,
Nezna kakvom angjô
Utiehom dvori.

Tko nij ljubio od nje
Rumenih ustana',
Nezna što je šećer,
Što od neba mana.

60.

Tko nij slušo od nje
Pěsamah ljubezni',
Nij ljubavi ćutio
Razblude, boljezni.

Tko nje nije slušo
Pěvat — Svet! Svet! Sveta!
Nezna koja razkoš
Čeka onkraj světa.

61.

Oj Slovenke mile!
Vi morske děklice!
Od kolěvke moje
Krotke gárličice!

Oj Slovenke Bogom
Posestrime mile!
Bile věk zelenim
Našim gajem Vile!

62.

Věk Vam duša čista
I nedužna bila!
Tudja zmija sàrca
Vam neotrovila!

Čuvao Vas angjó
Věrc, nedužnosti,
Věk Vas nadkrivajuć
Štitom narodnosti.

63.

Mile Godomirke!
Mile Radoslavke!
Ljubezne, ljubezne
Vi ste běloglavke.

Ma hman ste mi krasne
Ko Vile od gorah;
Jer u sàrcu mome
Nestade prostora.

64.

Dalje i dalje se
Težu bàrda sama —
Kano lěpa modra
Svilena marahma,

Ki se povětarcem
Dugo igra, titra,
Te na zemlju pane,
Puštena od vîtra.

65.

Kod triuh turanjah
Stoji mlada mati,
A už nju šarenu
Vidim zibku stati.

U njoj pojuć čedo
Càrnooko šika,
S koga bit će slava,
Bit njoj věčna dika.

66.

Širi krila širi,
Moj sokole bistri,
Prama Labi, Visli,
Dunaju i Nìstri!

Žuri se ko čela
Zučeć oko trave,
Kitne pletuć věnce
Za hrame od Slave.

67.

Žitom ogradjena
S desne Tiva stoji,
Množ ki vitezovah
Hrabrenih zadoji, —

Koji kano trěsci
Konjim na visokim
Čete raze, pàrše
Svedj mačem širokim.

68.

Kod Mure razbiše
Sàrca hrabrenoga —
Vraga, odpadnika
Slave, věre, Boga.

Vraga, odpadnika,
Koi njima ište
Oskvàrnut postelje
I sveto ognjište.

69.

Kod Huma vukoše
Vruća kola slavi,
S česar ona na nje
Zvězde sve postavi;

A oni jih svojim
Vodjam prikopčaše,
Tekar čest od ranah
Za se zadàržaše.

70.

Oj neharni světe!
Robe zamamljeni!
Trikrati slavenskom
Kàrvlju odkupljeni!

Od Boga mi našo,
Što ti ruke klete
Dižeš za pogàrdit
Obraz Slave svete.

71.

Uz Tive se stire
Tesalia ravna —
Hrabrih od konjicah
Majka plodna, slavna, —

Ki po modrom zraku
Pašuć glave nose,
Te na tàrčni mejdan
Hitri větar prose.

72.

Više gle zeleno
Glavu diže bàrdo,
Tamo kan vladaše
Svê kolěno tvàrdo.

Odonud po světu
Zapověsti razsu,
Kê jak kletve pakla
Světu su na glasu.

73.

Jao! taljige škriplju;
U nje uhvatjene
Kano guje cvile
Duljebinke žene.

To vozi Obarin
Gospar sc uzmožni,—
Tvàrdi, prěki, divji,
Kleti, neznabožni.

74.

Izza njega pako
Žedno ljudske kàrvi
Pleme od Harpijah
Pritisnu, privàrvi.

Jak otrovne strěle
Po světu razpàrši,
Da narodah čete
Razkoli, razkàrši.

75.

Eto grozna vaja!
Drugo jato sàrdi',
Kih na prokušanje
Posla udes tvàrdi.

Al se slavno izni
Slava iz te vatre:
Od nje sárca porod
Sa svime jih satre.

76.

Što se žari s dalka?
Ni to zrak sunašca?
Ni još ta žarptica
Digla se s gnědašca.

Turci to su Turci,
Ki sa sàrdjbom kletom
Digli se kȯ pakȯ
Nad nesložnim světom.

77.

Kud vàrve, izza njih
Otvara se groblje;
A izprěd njih cvileć
Tumara ti roblje.

Saharani stoje
Gradovi i polja,
A nad njimi mučeć
Carstvuje nevolja.

78.

Eto! za lisicu
Hitru odtěrati,
Blago, krotko janje
S vukom se pobrati.

Polja ocvatiše
Opet kitnim žitom,
Netlačena više
Poganskim kopitom.

79.

Ali *kàrsti vuka,*
A vuk ti u goru;
Te on opet doć će
Někoč tvomu toru.

Kumi ga i brati,
A on u oběsti —
Iskàrno sàrdašce
Hoće ti izjesti.

80.

Čuj jauk staracah,
Plač od ženah, dìce!
Jesu li stanuli
Obri iz grobnice?

Těra l' Mogol čeljad
Kandjom si u bitku?
Vadi l' opet Turčin
Demeskinju britku?

81.

O! gora Obarah
Turák i Mogola'
Diže běsnuć vragov
Četa se ohola.

Da! bratjo, pitomac
Tudjega prikora
Zmaj šestoglav opet
Čeljusti otvora.

82.

O ma jadna mati!
Eto zmije klete,
Koju ogrějale
Tvoje pàrsi svete.

Ti s' ko bušac pile
Kàrvlju ju dojila;
A sad od nedraga
Ajde do nemila.

83.

Čujte trublju slave!
Na vrance, na vrance!
Da skàršimo klete
Naših rukuh lance;

Da stlačimo u prah
Vragov jate prîke,
Podignemo Slavi
Věčne žàrtvenike.

84.

Aj već utaži se,
Brižno ti sàrdašce!
Jošte ni ugaslo
Na nebu sunašce. —

Sginut će taj šereg
Jak kip grozna sanka —
Blagog od svanutja
Vedra běla danka.

85.

Golube, golube,
Ljubezniva tice!
Kako je bez tvoje
Tebi golubice? —

«Nemoj, pobro, pitat
Kako j' sàrcu momu?
Lahko možeš čitat
To isto u tvomu.»

86.

Kud goděr hodio
Putem ili stazom,
Svudjer se sastanem
Sa Tvojim obrazom.

Oh on svedjer stoji
Mojim u mislima,
Ko žudjeno zdravlje
Onom ki ga ňima.

87.

Bio ja gledao
Veče kroz prozore,
Il u zelen prodol
Il na daljne gore:

Slušajuć uz drage
Pět slavulja mila,
«Oh i mi sma — vapim —
«Někoč srětna bila.»

88.

Kad se šetjem dolom
Gdě potok romoni,
S cvětjem lipe igra
Južić umioni.

Moram da priznadem
Gorko uzdisajuć:
«I mi se šalismo
Někoč cělivajuć.»

89.

Kad na krovu vidim
Golubove bîle,
Kô se krilma gàrle,
Ljube oči mile.

Čini mi se kano
Iz sàrca da glasi:
«Tako i ti ljubi;
Al su prošli časi.»

90.

U vàrtlju ko děva
Ruža razpupila —
Stidna stoji danka
Ljubljena od bila: —

Oj ružo, oj ružo,
Ti rajski ureše!
Ti cvatiš, a moju
Možda grob već pleše.

91.

Màrklim nebom letju
Gromi, munje ljute; —
Moju dušu pako
Tužne misli mute.

Hoćeš li razvedrit
Nebeski svode se?
«Skoro hoću kako
Bura se raztrese.»

92.

Nemoj, južna goro,
Šalit se oda mne,
Ogàrnula si se
Plaštem — magle tamne.

Nebo sam proučio,
Te znadem zaisto,
Da je izza magle
Ipak vedro, čisto.

93.

Ljuti jastreb može
Razpàršit golube;
Al nemože činit,
Da se već neljube.

Ej zaludo svět nas
Razstavi, raztuži:
Što bo Višnji složi,
Věk se nerazdruži.

94.

Prigàrlih od světa
Krasu svakoliku,
Za izhitrit pravu
Od Tebe priliku.

Nu zahman to meni;
Jer kad Tebe zriem,
Veće Nje iz stida
Pogledat nesmiem.

95.

Ipak Ti priměnu
Někoč nać ću, mila,
Kad bude me běla
Žena ogàrlila:

Onkraj prestavljeni
Tek ću u věk viku —
S angjeli sdruženu
Naći Ti priliku.

96.

Eto djulabie,
Jabuke càrvene,
Od njih Ti sagradih
Ponude kitjene.

Primi od milosti,
Dušo, dar u pěsmi —
Od Onoga, ki Ti
Pàrstena dat nesmi.

97.

Slušô neslušao
Gàrm slavulja gusti,
U vilinski način
Slaže drobne usti.

Tako i ja slave
Netražim, necěnim
Što propěvam danke
Duhom uznešenim.

98.

Pàrsi mê, bijene
Od ljubezne sile,
Na usti mi metju
Pěsni tužne, mile,

Samo neka čuje
Cvil moga sàrdašca —
Ona, koju ljubim
Do slědnjeg uzdašca.

99.

Ti ka si za moje
Razrěšit ustnice
S raja došla, Lade,
Kćerco mljezimice.

O slušaj pěvaoca
Od domaće grane, —
Koi daleko prognan
U dubrave strane.

100.

«Tako amaneta
Majke drage toli,
I kàrsta pred kojim
I Ti i ja molih;

I dobe s dětinstvom,
Ki Te razstavila:
Ja Te ljubim, ja Te
Ljubim, děvo mila!«

101.

«Tako càrnih oči',
Tvoje càrne kose,
Tako svih cělovah,
Sàrce ki zanose;

Tako Ti pokoja
U ljubezni krila':
Ja Te ljubim, ja Te
Ljubim, ljubo mila!»

102.

«Tako od sastanka
Omamna veselja,
Tako od razstanka
Nepokojnih želja';

Tako Ti ljubezni
Sladcih, gorcih strîla':
Ja Te ljubim, ja Te
Ljubim, dušo mila!»

103.

«Tako višnjeg Boga,
Ki sàrdašca sdruži,
I lukava světa,
Koi nam pelin pruži;

Tako sastaništa
Onkraj světa prěka:
Ja Te ljubim, ljubim, —
Ljubim u věk věka'!»

104.

A sad podjte u svět,
Koj vas je dozivô;
Ja sam suzam kupô,
Sàrcem vas sagrìvô.

Kaž'te, ako Vaše
Ugodi mu lice:
«Nas je porodila
Lěpost od Ljubice.«

105.

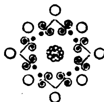
Ajdte, děco, ajdte
Širom běla světa,
Kano drobne čele
Od cvěta do cvěta;

Te gdĕgod vidite
Branit Slave dobro,
Svakom nazivajte:
«Božja pomoć, pobro!»

106.

Nu kò se vratjaju
Čele u košnjice,
I vi se vratjajte
Na krilo Ljubice,

«*Lěpo*, kažuć, *lěpo*
U světu je bîlu;
Ali je najlěpše
Na majčinom krilu.

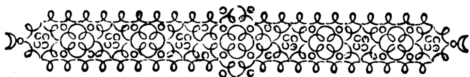

IZJASNJENJA.

U giných wzdělaných národů n. p. Anglů, Francausů, byli bý owšem takowéto wýklady zbytečné, a bohdá že někdy i u našjch potomků budau. Ale w našem národu, gak nynj gest, potřebné gsau, ne toliko pro pospolité ale i pro učeněgšj čtenáře. Při našem zagiste wychowáwánj gak domácjm tak školském neučjme se ani slawským děginám a starostinám, ani slawskému bágeslowj, ani slawskému zeměpisu, ani slawské mluwnici a řeči, tak že nenj diwu, gestli náš národ sobě samému cele cuzý gest, gsa co do národnj wzdělanosti gen samému sobě a náhodě zanechán. Proto w našem národu musj býti básnjř spolu wykladačem, chceli rozumen býti.

KOLLÁR, *w predmluwě k Slawy dceře.*

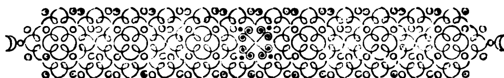

Ja sam ovdě samo one rěči i imena tumačio, za koja sam znao ili mněvao, da našoj domorodnoj mladeži iz rěčnikah poznata nisu. Gledeć tih primetakah dàržao sam se potrěbne kratkoće; jerbo da sam tumačenja razvodio, ili se za potrěbčinu onih glavah starao, koje se nisu još nikako čitanjem ilirskih knjigah mučile, t. j. da sam čitav rěčnik napisao, narasla bi bila od knjižice knjižurina, a cěna po dvo- i trostručno naskočila, što nebi (mislim) gg. predplatnikom ugodno bilo. Molim dakle slav. gg. štioce, neka izvole, ako im gděkoja nepoznata i netumačena rěč napàrvo dodje, u Vukovom ili Stullievom rěčniku potražiti, gdě će se zaista ili u jednom ili u drugom š njome sastati. U primetcih imade několiko inoslavjanskih navodakah (Citaten) bez da sam ih preveo na naše ilirsko? To je opet izostalo radi štednosti, znadući da se razboritie glave naše mladeži sva slavjanska narěčja uče.

Svaki, koi se je u viših kruzih filologie tek po koliko razgledao, uvidit će nedostatnost učenja jednog pojedinog slavjanskog narěčja. Nijedan Slavjan nemože podpunog znanja svojega domaćega prirodjenoga steći, nijedan u svom narodnom vàrstnikfilosof biti, koi se neuči i bistrim okom nepazi takojer ustroj ostalih narěčjah srodnih. Osobito se to ište od mladih pisaocah, za da neposàrtaju, ili da nepišu danas ovako sutra onako, neznadući razloga za svoje postupanje. Takovi ljudi priliče mladim ptičicam, koje pàrvi put izlete, te neznadu, bi li na ovu ili na onu granu sěle. — Svàrhom molim slavnu gg. štioce, neka sedam do osam pogrěšakah tiska, što ih u knjizi ima, blagovoljno izpričati izvole. Moje oči od velike bolesti oslabljene, nesluže jošte točno, i tako mi je po gděkoje promaklo proti volji i pomnji mojoj. —

U Zagrebu na dan sv. Petra i Pavla 1840.

St. V.

PRIMETCI.

Razlog.

Str. 3. *Božič strělonosni....*

Leljo, Božič ljubavi (gàrčki *Ἔρως*, lat. *Amor*) slikuje se u prilici lěpa, vesela mladića s tulcem strělami napunjenim na plećima i s lùkom u ruci. Ime Leljo je več u nas iz pameti izbrisano; i samo kao odglasak (refrain) se jošte nalazi u gděkojoj narodnoj ženskoj pěsni (Gled. Vukove Srbske nar. pěsni, dio I.).

Br. 1. Oj! i dva svata i dva uprosnika — le *Leljo* le! itd.
51. Kralju světli kralju!
Kralju svètli kralju — *Leljo!* itd.
164. Nevehn nevehne le — za goricom — lele *Leljo* le! itd.

Str. 3. Što u ruci *gusle* nosiš....

Uz gusle se pěvaju samo junačke pěsme, kao uz tamburu samo ljubezne — ženske. Nu sada nitko više negudi izvan slěpacah, al u tamburu udarat

umie skoro svako momče. Po Ugarskoj i Hàrvatskoj pěvaju po sajmih prosjaci uz hegede (něm. gusle) kojekakve pobožne pěsme, ma i ono dosta hàrdjavo.

Str. 4. *Pojuć ustmi, koje Vila.....*

Vile su na polak bajoslovne děvice, koje po gorah pěvanjem danke traju. Vuk o njih ovako govori: «Vile žive po velikim planinama i po kamenjacima okó vodah. Vila je svaka mlada lěpa, u bělu tanku haljinu obučena, i dugačke niz ledja razpuštene kose. Vile nikom neće zla učiniti, dokle jih tko neuvrědi (nagazivši na njihovo kolo, večeru ilì drugčie kako) a kad jih tko uvrědi, onda ga različno nakaze: ustrěle ga u nogu ili u ruku; u oboje noge ili u oboje ruke, ili u srce te odmàh umre.« (*Vukov rěčnik str.* 70.) Na Vile se věruje po čitavoj Ilirii, samo s tom razlikom, da su u gornjoj izvan medje uz Medjimurje, gdě se takojer *Vile* nazivlju, pod imenom *Morske děklice* (sravnaj Omerove *Sirene*) poznate, pa se o njih pripověda ono isto, što o Vilah. Sirote Vile su u praznověrnom srědověku, hoćeš nećeš, morale postati věštice, jerbo su věšte bile u lěčenju ranah. A najposlě su od naših pěsnikah primile dostojanstvo ì dio Muzah, te se i sada pozivaju kao Muze na pomoć. *Vile* nazivlju u Československom *Bielé panie*, a rěč *Wily* znači kod njih duše onih zaručnicah, koje medju zarukami i věnčanjem nmru, te poslě smàrti ob noć tàrtajući (bludeći po okolu) tužno pěvaju. Puk pripověda, da s momci, kojih zagledaju, toli dugo plešu, dok oni màrtvi nica nepanu (*Kollár* zpiewanky djl I. str. 412). Sravnaj s rěčju i bitjem *Vila* něm. *Elfe*.

Str. 5. Ko *fenič* se (znaj) pretvara....

Fenič je bajoslovna ptica, koja se sama, kad već ostari, na oganj stavi, te spàrživši opet omladjena iz pepela uzleti.

Str. 5. Baci, brajko, gusle *bîsu*.. ..

Běs odgovara sasvim gàrčkomu: *δαίμων*. Ova rěč se upotrěbljava najviše, kad tko koga hoće da iz šale prokune, te da mu kaže: *Ajde do běsa!* ili kao što se kod nas kod kuće kaže: *Bės te naj vzemi!*

Str. 7. Od *Olympa* tebi slata....

Olymp je visoka, bezoblačna i bezsněžna, věčno vedra i jasna (Omir. Odysseja knj. VI. 40—46) gora medju Thessaliom (sad. Livadiom) i Maćedoniom, gdě polag mněnja starodavnih Gàrkah njihovi Bogovi stojahu, ambroziu blagujući i nektar pijući iz golotnih i alemnih čašah.

Str. 9. Uzoritu bireć *Ladu*...

I *Lada* (slav. Božica ljubavi i zarukah) već je kao i sin njezin Leljo kod nas sasvim zaboravljena: tek u ženskih pěsmah služi rěč *Lada* kao odglasak. Gledaj Vukove srbske nar. pěsme knj. I.

Br. 99. Gjuragj kosi po bàrdju — *Lado* le mile!
114. Sunce mi se krajem vije — *Lado* le mile!
120. Gledah momu od malhena — *Lado! Lado!*

Kod Dubrovčanah znači *Lada* lěpu i plemenitu gospoju. Čubranović u svojoj Jegjupci pěva:

Tim Jegjupci davši vîru,
Rec' ovako, komu s' rada
Biti ljubi ali *lada*,
Da t' sam došad reče: Umiru.

Hàrvati (Bezjaci) okó Kupe poju još dan danas od Duhovah do sv. Ivana kàrst.

Pomoz' Bože našem dvoru —
Hoj *Lado*, lěpi hlad!
Našem dvoru gospodskomu —
Hoj *Lado*, lěpi hlad! itd.

Ovi isti odglasci nalaze se i kod Malorusah. Gledaj: *Wacław z Oleska, piesni polskie i ruskie ludu galicyjskiego* str. 53. Korovodnaja.

«A my proso siejali: Oj Did i *Lado!*»
««A my proso vytopčem: Oj Did i *Lado!*»»
«Da čiem že vam vytopčać: Oj Did i *Lado!*»
««A my konej vypustim: Oj Did i *Lado!*»»
«A my konej perejmem: Oj Did i *Lado!*»
««A čiem že vam perejmać: Oj Did i *Lado!*»»
«A šelkovym navodom: Oj Did i *Lado!*»
««A my konej vykupim: Oj Did i *Lado!*»»
«Da čiem že vam vykupić: Oj Did i *Lado!*»
««A my dadem dievicu: Oj Did i *Lado!*»

Još u naše vrěme se u Ukraini polag *Bohdana Zaleskog* znade za stanovitog mužkog Boga: *Lado.*

Od *Lade*, čini se, da je postala skrivljena rěč *Lojda*, koja polag Palkovićeva rěčnika (slovačkog) znači «eine freche unordentlich gekleidete Dirne.» U Poljskom znači polag Lindevog rěčnika «Łajda einen Lumpenkerl» a «łajdaczka ein liederliches Weib.» Spominjam se jošte, gdě je moja pokojna mati običavala mladjoj sestri kazati, kad je u jutro bilo što na oděći u neredu: «Nebódi mi tak *lajdrava!*» Čuo sam takodjer višeputah od čeljadi rěč *lajdra* u onom istom smislu upotrěbljenu u kojoj Slovačka *Lojda* i Poljska *Łajdaczka.*

Djulabie I.

Br. 11. Pomno bi *Odyssej*
Zatvarao uši,
Od Sirenah njedno
Da se nezabuši.

Odyssej, Laërtić kralj Ithački zaměrivši se někojoj božici Olympskoj, bludio je poslė razorenja Troje po morskoj pučini, nemogući pogodit put Ithake (sadašnjeg Theaki). Prodje i mimo otoka Sirenskog. *Sirene* biahu žene lěpe, te sědjahu vilovitim glasom pěvajući na zelenoj livadi okružene od kostih onih nesrětnikah, koje čarom svojeg pěnja primamiše. Odyssej zaglednuvši rečeni otok odmah voskom, slědujući savět věštice Kyrke, zalěpi drugom svojim uši, sebe istog dade moćnim užetom za katarku broda privezati. Sirene vidivši njega, počeše neodoljivim načinom pěvati. Odysseju umira sàrce od miline glasa; ali budući privezan nemože slědit nukanja sàrca, a druzi neslušahu, budući im uši zalěpljene, i tako zdrave iznesoše glave. (Omir Odyss. XII. v. 38—54, 173—200.)

Br. 12. Š njih bi se smutila
Diogen i *Kato*....

Diogen, poznati kynik i nemarica gledė svih shodnostih i pristojnostih ovog světa. Kako se š njim sastade i porazgovara Alexander Veliki, kralj Maćedonski, mora mladim mojim štiocem iz škole poznato biti, zašto ću i ja ovaj razgovor da mimoidem. — *Kato* Rimljanin s prezimenom Utičan-

ski, stoik i strog republikanac, bio je veliki nepriatelj ženskog spola i taštinah ovoga světa, a još veći *Julia Caesara.*

Br. 25. *Jabuku càrvenu*
I kitu ružmarina.

Kad se komu jabuka prikazuje, znači ovaj dar, da prikaznik ljubi onu osobu, kojoj daruje. A prikazanje kite ružmarina znamenuje, da se darovnik hoće věnčati š njom.

Br. 29. Tim u njih se stvore
Djulabie ove... —

Mnozi od gospode domorodacah pitali su me već: Što znamenuje rěč «Djulabie?» Istina, da korenika ove rěči nestoji na našoj, nego na Turskoj zemlji. *Djul* (ili kako Němci, Englezi i Francezi pišu *Giul*) znači na Turskom jeziku *ružu.* A *Djulabie* je jedna vàrst od sladcih, blagomirisnih jabukah, koje su kao ruže càrvene, něm. *Rosenäpfel**). U gornjoj i u srědnjoj Ilirii za tu rěč kao i za voće nitko nezna, ali žive u dolnjih stranah. (Gled. Vukov rěčnik str. 161.)

*) Němačko ovo ime je mnoge domorodce, koji takodjer sadašnje Bečke krasne liste štiju, zavelo, da su někakvo takovo srodnost medju mojimi Djulabiami (*Rosenäpfel*) i Saphirovimi *Wilde Rosen* našli. Ja mogu iskàrno kazati, da nikada nisam priatelj Saphirove Muse bio. Ako je ikoi němački pěvalac upliv na moju Vilu imao (što kod někojih komadah I. razdělka netajim) to su zaisto morali biti: *Göthe, Uhlund, Chamisso, Platten, Rückert, Grün, Lenau*, koje sam još godišta 1833. i 1834. pomno čitao. Bistri sudac će nestrano suditi, pa naći, da moje Djulabie to jest *Rosen*äpfel s Wilden *Rosen* nikakve druge srodnosti neimaju, nego da u kàrstnom imenu od obojuh sudara rěč *Rosen.* Mimo toga porodni list mojih pitomih *Rušah* kaže, da su starie od Saphirovih divljih.

Sic!

Br. 29. Nebi l' se prignula
Atalanta moja....

Atalanta kćerca Schinea ($\Sigma\chi o\iota\nu\acute{\epsilon}o\upsilon$) kralja Tivanskog, jednako poradi svoje divne lěpote kao i bàrzoće u tàrčanju slavna, voljaše se samo za onog udati, koi bi nju pridobio, natěcajuć se š njom na tàrčnom mejdanu. Mnozi gàrčki junaci zametnuše svoju srěću, ali (žalostna jim majka!) svikolici budu pretečeni i smaknuti. Nakon toga javi se Hippomen Megarević, koi nju pridobi na slėdeći način. Od Afrodite (gàrčke Božice ljubavi), kojoj se već ova děklica davno s rogobornosti svoje zaměrila biaše, steče taj mladić tri zlatne jabuke, koje izprěd nje tàrčeć jednu po jednu na put baci. Atalanta prignuvši se, da pokupi jabuke, zakasni, te predobivena hitroštju Hippomena morade se š njime věnčati dati.

Br. 30. Kano iznad vode
Divna *željižena*....

Željižena je rěč, koja se nenalazi u naših rěčnicih, ali u gornjoj Ilirii znači: jednog lěpog metuljića, koi svojima zelenomodro-měnjavim krilma letje po hladnih mėstih oko bistrih potočićah, te sědajuć na prutiće, koji vise nad vodom, u čistoj se vodi ogleduje bi reć u svom zàrcalu.

Br. 32. Istim *svetim* slovom
Usti nakitio.....

Jedan sveti otac papa, Joan VIII. proglasio je bio tri jezika za sveta, t. j. na kojih se smie sv. misa ili liturgjia čitati. Ta *tri* jezika jesu: gàrčki, latinski i *slavjanski*. Čitaj: *Dobneri An. III. str.*

190. *Bulla Joannis VIII. ad Sviatopolkum a.* 880.

Br. 35. *Jakov dodje žedjan*
K studencu vodice....

Čitaj: *Andrie Kačića, Korabljice str.* 29. (U Mletcih 1782.)

Br. 56. Što iz njih pogledom
Càrni *nalip* piti?. ....

Nalip (belladonna *Lin.*) jest bilje, koje čověku srédnjeg stasa do jedne měre do pojasa uzraste. Imade càrno, gladko i světlo voće od prilike lěpe děvojačke zěnice. Ali lěpo ovo voće dàrži u sebi silan otrov, od kojeg svaka životinja, kako ga okusi, odmah umre. Takova bilja baš sa zrělim voćem vidio sam u gorah Samoborskih, gdě ga puno ima.

Br. 63. Sjajne tri carice
U *Petrovu dvoru...*

Petrov dvor zove se u gornjoj Ilirii jedna hàrpa od zvězdah, koje su u okrug u priliku dvorišta ili avlie sastavljene. Može se po lěti već okó deset satih na nebu viditi, a po zimi odmah kako se smàrkne.

Br. 64. Da materi Slavi
Nebude s prěvarah
Od ljubljene děce
Nikad *Leandarah.*

Leandar mladić, poradi svoje romantičke ljubavi slavoglasan, plivao je svaku noćcu, budući u Abydu, prěko Helesponta k svojoj ljubìci *Heri*, koja mu je u Sesti prěbivajući na svoju kulu svě-

tionicu izstavljala, za da put do nje pogodi. Ali jedanput za burna vrěmena ona zaboravivši oběsit, mu lampadu, bude od Bogovah nakažena. Njezin bo ljubovnik plivajući a nevideći světionice bi od valovah nadvladan, pa se utopi. O toj ljubavi izpisao je gàrčki pěsnik *Musej* čitav mali epos, koi se je još do naših vrěmenah sačuvao.

Br. 66. Ipak on nenajde
Željnog *eldorada....*

Eldorado je zlatonosan vàrh od planinah «Cordilleras,» koje se posrěd čitave južne Amerike protežu. — U 16. i 17. věku mnozi su španjolski i druzih narodah skitaoci tražili po Americi někakav Eldorado, krajinu, gdě polag pripověsti město pěska i kamenja imade samo čisto zlato. Nu badava! — *Eldorado* je španj. rěč, i znači pokrajinu zlatonosnu.

Br. 79. Gdě větrić žuberi
Još o *Delianki.....*

T. j. Italia. *Delianka* (děva iz otoka Delos rodjena) biaše ono krasno bitje, koje je mili latinski pěsnik Tibul u svojih elegiah proslavljao.

Br. 80. Slědio na obale
Kćercu *Alkinoja....*

T. j. Gàrčka. Alkinoj (*'Αλκίνοος*) bio je kralj od Feakah, koji obitavahu na Scherii, na jednom od sadašnjih jonskih otokah. On je imao jedan čudno lěp vàrtalj, kojeg Omir opisuje, i jednu još lěpšu kćercu Navsikau (Omir Odyss. VI. v. 17). Omir nju predstavlja takojer kao izgled domaćnosti (Häuslichkeit). Ona ide sa drugaricami na vo-

du, vozeć mazgami, koje ona sama těra, rublje na obale morske, te tamo pomno pere, dok njezina mati Areta kod kuće vatru loži i prede. (*λέπτ' ἠλάκατα στρωφῶσα*). (Gledaj: Omira Odysseje čitavu VI. knjigu). — Poslě toga dodju Feaci kod Gàrkah na zao glas od nemarnih, lakomih i ždàrljivih ljudih.

Br. 80. Gdě vladaše *Troja*.

Troja biaše stolica dàržave istog porekla u sadašnjoj Natolii, najsilnia i najuzmožnia za svoje vrěme od čitave Azie. Nu nesrětna poslě desetogodišnjega obsědnutja bude pobědjena i razorena od Gàrkah, kojih gnjev na se povuče ugrabljenjem lěpe Jelene, žene kralja Menelaa, radi česa on čitavu Gàrčku proti njoj dignu na rat. (Vidi *Izjas. Djul.* I. *br.* 85.)

Br. 81. Gdě gatahu *sfinge*....

Sfinge u Egjiptu stražalice hramah, tajnosti naravi, biahu od glave do pojasa ženske prilike, a od pojasa lavice, te nosahu kao děvojke tanahnom koprenom glave pokrivene. Kadkada predstavljahu se takodjer kao kip plodovitosti s dojkami. Jednoč dodje někakva sfinga tja u Gàrčku u Tivansko, te tamo predloži saboru zagonetku, pa svaki dan čověka požd re, dok nebude zagonetka razrěšena. Budući da nje nitko nemogaše raztumačit, načini Tivancem mnogu štetu, porad česa se čitav grad razplače i razcvili, Bogovom žàrtve paleć i moleć za spasenje. Nakon toga dodje nesrětni Orest, koi zagonetku razrěšivši Tivu izbavi. A sfinga se od stida s jedne klisure u more u-

stármoglavi. Prilikah od sfingah iz kamena izsěčenih naći ćeš još dan danas u Jegjuptu, nu one su već do prěko pojasa pěskom zasute.

Br. 81. Gdě je *Memnon* slavio...

Memnon čověk bi poradi pogrěške u zlatan stup pretvoren, i osudjen da svako jutro, kako ga sunce ograne, milim glasom zamni (zazveči).

Br. 81. Gdě u *sveta pisma*
Mumje su povite.....

Stari Jegjupčani prie dvě tisuće i više godinah običavahu svoje mártvace dragocěnimi mastmi mazati, u platno povijati, ter dobro u rake zatvarati. Ove masti imadiahu takovu moć, da trup nije opuznuo, već se tako usušio da je uništenju od više nego dvadeset čitavih věkovah odolěti mogo. Takove trupove mi sada nazivljemo *mumje.*

— *Sveta pisma* t. j. hieroglyfi (od gárč. ἱερος sveti, γλυφειν dlětvati, bilěžiti) obrazna su pismena (Bilderschrift) po obeliscih i škrinjah od mumjah naměštena, kojih još raztumačio nitko nije izvan Franceza Champolliona i někakvog Němca, za koga ime se više nespominjem. Tog ja ipak nevěrujem. Ja bo napinjanje, ključ do čitanja hieroglifah naći scěnim za udaranje glavom o stěnu, budući da nitko glavnog i neobhodno potrěbitog ključa t. j. znanja starojegjupatskoga jezika neima, koje je pod gustu koprenu hieroglifah sakriveno.

Dvě dobro sačuvane mumje imade u Gradcu u novčanom predělu Joaneuma: jedna u lěpoj hieroglifami narešenoj škrinji, a druga u platno povijena.

Br. 82. Gdě věk povětarce
Amberom se poji....

Naime iztočne aziatske strane kao: Agjam, Kašmir, India i pobliźnji izza nje otoci.

Br. 82. Gdě u svetih poju
Rajske tice gajeh...

Rajske tice, pověstne šarenokrile živinice, koje (štono kažu) u južno-iztočnih stranah živu neizměrno ugodno pěvajući, tako da kao gàrčke Sirene sve začaraju, što u okružje njihovog glasa dodje. Rusi imadu lěpu narodnu pričicu o kaludjeru i rajskoj tici, koju gg. štiocem priobćavam. — «Stanoviti kalugjer izide iz manastira sabirat smokavah za bratski stó. Došavši usrěd luga začu na jedanput pěnje nečuvene miline i vilovitosti. On sluša — sluša opajajuć sàrce, te se nakon sasvim u blažene misli zamisli. Osvěstivši se, ide natrag u manastir. Ali eto ti čuda golemoga! Ma nastir nov, — sobice druge, — bratja druga, koji ga s udivljenjem gledahu. On jih pita, kako se tolika proměmba za tako kratko vrěme sbiti mogla? Nu oni ga nepoznadoše, nerazumiše, te ga odvedoše archimandritu manastirskomu. Archimandrit ga izpitkuje: Tko je? i odkale je? Nu pripovědavši mu kalugjer svoju sgodu, zamisli se archimandrit, te mu za tim kaže: Sětjam se što sam u lětopisih naših čitao o bratu, koi se izišavši iz manastira u lug povratio nije; nu ovomu imade već tisuć godinah. Kaludjer zablědi i izkliknuvši: «Ja sam čuo rajsku ticu!« te htějući pripovědat slađost toga pěnja, màrtav na tla pade. (*Heims, livre de lecture Russe. str.* 22. *Rajskaja ptička.*)

Br. 85. Ona *Penelopa*,
Ona mi *Jelena*...

Penelopa, žena Odyssejeva, koja njegov povratak dvadeset godinah vĕrno pričekivaše, biaše polag Omira lĕpa (Ἀρτέμιδι ἰκέλη, ἤδε χρυσῇ Ἀφροδίτῃ) razborita (περίφρων, ἐχέφρων) i puna domaćih krĕpostih.

Jelena ili *Jelina* žena Menelaa, kralja Lakedemonskog bi u Gàrkah cĕnjena kao uzor lĕpote umárle. (Ἀρτέμιδι χρυσηλακάτῳ εἰκυῖα.) (Omir. Odyss. IV. v. 122). Nju ugrabi Parid Priamić, kraljević Trojanski, iz kojeg prikora se Trojanski 10 godišnji rat porodi, koi bi razorenjem ponosne Troje vĕnčan.

Br. 96. Jedan umivaše
Djulsom te nebeskom....

Djuls jest voda od ružah, kojom si Osmanliepo šest do osam putah na dan ruke umivat običavaju. Izvadja se iz onog istog korena iz kojeg Djulabie.

Br. 104. Kao da već moram
Prĕko *Acherona*.

Acheron je rĕka, koja polag poëtičkog mnĕnja Gàrkah njihov Elysej opašuje. Tamo stoji starac Charon, koi duše za platju od novčića na drugi kraj prevozi.

Br. 105. Pune *Vesne* darov......

Takojer *Vesna* (Božica prolĕtja) već je kod nas južnih Slavjanah zaboravljena; nu žive još u sĕverne naše bratje Rusah, gdĕ se prolĕtje *vesnà*, i Poljakah, gdĕ se *wiosna* zove.

Djulabie II.

Br. 7. Al uzniknuo si
Samo ti, *nevehne*....

Nevehn cvět nazvan po něm. Ringelblume (calendula officinalis. *Lin.*)

Br. 22. S kojih čezne, tuži
Zatravljena *Psycha*.

O *Psychi* (gàrčkoj *duši*) i Erotu ima u staroj mythologii pověst, koju esthetici najlěpšom i najnježniom izmedju starodavnih bajah gàrčkih scěne.

Psycha vidivši Erotovu cvětnu mladost, lěpotu i začarive dětčarske ćudi, užeže se od njih ljubežnju, koju prama njemu věrno s dětinskom nedužnoštju nosaše. Ali sudbina, vladalica čověka i Bogovah utamani i njihovu srěću. Bozi obavěštjeni od te ljubezni razstaviše jih, s česa Psychino nježno, dětinsko sàrce veoma tugovaše i milo narěkovaše za věrenikom svojim. — Ruski pěsnik Bogdanović upotrěbio je ovu mythu, te spisao svoju «Dušeňku» šaljivo-satirički epos.

Br. 27. Pěvam svoju srěću
Càrnookim děvam....

U Gradačkom kotaru Štajerske, od Gradca prama južnomu iztoku t. j. uz lěvi brěg Mure, odtuda prěko do plodovite Rabske doline, te po istoj dolini — ima kolěno ljudiћ, koji skoro sasvim Slovencem naliče. Takojer kroj oděće je kao na susědnom prěkomurskom Slovenskom Mariborskog

kotara. Osobito lěp je ženski spol. Žene i děvojke su càrnooke, zdrava lica i plemenita stasa, te se mimo toga od ostalih něm. Štajerkinjah okretnostju těla i dosětljivostju duha odlikuju. Někoji dàrže ovo kolěno za poněmčene Slovence. *Sub judice lis est.* Da su u staro vrěme tuda Slovenci obitavali, nije dvojiti. To potvàrdjuje sila od imenah, kao: *Smrěk* (Murek), *Sreden* (Straden), *Borinje* (Fähring), *Vàrbovje* (Feldbach*) te isti *Gradac* (Gratz). Pače čitav Štajer i velik t. j. iztočni dio od tako nazvane tada granice «Ostmark» bile su slovenske strane. To dokazuju rěke: *Lasnitz, Lessing, Andritz, Mürz* (Murica), *Feistritz* i dr.; gore: *Pak, Petschen, Semering, Kulm* i drug.; města: *Leoben, Ligist, Stainz, Leutschach, Dopel* (Bad), *Feistritz* i hiljada drugih. A u Ostmarku, rěka: *Traven, Widen.* Beč se zove kod sěverno-zapadnih Slavenah *Wiedzień* (poljski) ili *Wjden* (česki). Uspomenka dostojno je, da se još dan današnji jedna strana Beča od rěke zove «*auf der Wieden.*» Tù su Slovenci obitavali, dok nisu Franki došli, te iztrěbljujući Obre takodjer od njih dio prognali, a dio u robstvo metnuli. Čitao sam u Gradcu jednu staru listinu, gdě se o Slovenskih robovih govori, koji u okolišu Rothenmanna (Obersteier) naseljeni biahu. Pisalac listine opazuje, da su Rothenmann nazivali oni slovenski robovi *Cerminium* (věrojatno: *Cèrminje*, od rěči *cèrmeno* ili *càrveno*, roth). Nemože se dovesti, da bi ikad Slovenci koje tudje ime na svoj jezik preveli bili, kao što Němci ponajviše običaju; nego oni tudje rěči skroje tako, da se nji-

*) Sravnaj: Vàrba (*Felden*) u Koruškoj, pàrva pošta i Cělovca prama Bělaku iduć.

hovim ustama prilagode, dakle je *Cèrminje, Ljubno, Bistrica, Gradec, Ljubgast, Borinje, Borovje, Vàrbovje, Ivnica* i dr. — starie od *Rothenmann, Leoben, Feistrtiz, Gratz, Ligist, Fähring, Vorau, Feldbach, Eibiswald* i dr.

Br. 29. *Puno j' mojoj majci*
Slična tvoja sgoda.....

Kukavica je u gornjoj Ilirii veoma cěnjena ptica. Nijedan koreniti Slovenac nebi je pod nipošto ubio; jer je kao lastavica, slavić i pastirinka (pliska) dàržana posvetjenom. Prišastje kukavice izčekiva u gornjoj strani naše domovine malo i veliko, s velikom radostju, ona bo (kažu) donosi u svom kljunu prolětje. Starci i pogibioni bolestnici, kad se komu na slaboću tuže, kažu uzdahnuvši: «*Nebóm kukovice čuo!*» t. j. neću opet dočekati prolětja..— Ali drugčie se cěni kukavica u dolnjoj Ilirii. Ona nerazveseli, nego razžali. «Sàrblji pripovědaju, da je kukavica bila žena, i imala brata, pa joj brat umro i ona da je za njim tako mlogo tužila i kukala, dok se nije pretvorila u pticu (jedni kažu, da se bratu dosadilo njeno kukanje i jaukanje, pa je on prokleo, te se pretvorila u pticu; a jedni opet kažu, da se Bog na nju razsrdio, što je tako mlogo tužila za bratom, koga je on bio uzeo, pa je pretvorio u pticu) za to gotovo svaka Srbkinja, kojoj je brat umro i danas oplače, kad čuje kukavicu, gdě kuka. (*Vuk.* rěčnik str. 350). — Kad se hoće za što kazati, da je u neugodnom hàrdjavom stanju, kaže se: To je *kukavno.*

Br. 33. *Pod tvàrdim se dubom*
Sruši cvètna lipa.....

Poslě nego su Frankovi dokončali kàrvavo gospodarstvo Obarsko te Slovencem svoj jaram natovarili (gled. Izjasn. Djul. II. br. 73.) počeše oni i njihovi naslědnici toli tvàrdo i nesnosno vladati, da se veći dio Slovenacah uzmače za Muru i planine Radul i Remšnik, gdě još i danas njihove predstraže stoje. Na kakov način? — o tom negovore lětopisci němački. Jamačno taj faktum njim na čest služiti nemože, budući da šute o njem. Pojedini Slovenci ostavši u staroj domovini, dàržani od svojih tvàrdih gospodarah, inoplemenikah, i budući raztrešeni po gradovih i puštah (Huben) němačkih, poněmčiše se malo po malo, — tako, da nas sada samo gusta izopačena sloven. imena na někadašnje njihovo prebivanje opominjaju (gled. Izjasn. Djul. II. br. 27)

Br. 34. *Plaču* ti prem tvàrda
Stražo Ilirie!

Plač je bàrdo dosta visoko, koje čini u Štajeru medjaš izmed Slovenacah i Němacah. Samo jednu kuću imade onkraj vàrha na putu, od Maribora prama Gradcu idući, gdě se i polag němštine slovenština tàrpi. Pram iztoku čine medjaš Mura, pram zapadu se proteže prěko Gomilice (Gamlitz), Lučanah, Radula, Remšnika tja do prěko gorah Koruških. Čudno i milo je slušati večerom, gdě se sa bàrdah slovenskih tihim nebom pěsni razležu, te padajući u susědne dražestne něm. ravnice, bez odziva umiru.

Br. 36. Čitav dan *Slovenka*
Pěsme mi je pěla....

Izmedju svih Slavjankah su možda Ilirske Slovenke najstrastnie pěvalice. Neima vrěmena, ni

posla, gdě nebi iz njezinih ustah pěsma ili barem ikoj napěv glasio kao mili glas iz drobnih ustah ptičice, koja u gàrmu žuberi. Tu prědnost jim i inostranci priznavaju. « Alle Wenden - Slawen ohne Ausnahme sind ein fröhliches, gesangliebendes Volk, und auch die, die schon längst mit Deutschen vermischt leben, haben diesen auszeichnenden Zug im Gegensatze gegen die deutsche Ernsthaftigkeit behalten.» (*J. C. Pfister, Geschichte der Deutschen*). Polag Kollára i česke Slovenke (Slowakinen) imenu ovomu slavno odgovaraju, osobito Turčanke. (Gled. *Wyklady k Slawy dceře* str. 32. *Slowačky zpěwem ust* itd.) Jedno priričje českoslov. kaže:

Kde Slowenka tam zpěw,
Kde Maďarka tam hněw.

Br. 37. Drobna *žutovoljka*...

Žutovoljka je malena ptičica, koja najviše kao slavulj po jarugah u mladolěsju oko vrělah žive, i za moj ukus veoma milo pěva. Osobito je nju na veče drago slušati. Po němački se zove «*Rothkehlchen* ili *Rothkröpfchen* (motacilla rubecula *Lin.*) Ime primila je od žutorujna perja, koje na volji (guši, Kropf) ima.

Br. 40. *Dragoljub*, *ljubica*,
Vratiželja blaga....

Dragoljub je někakvo ljubezno bilje, koje ja niti poznam, niti drugčie imenovati znadem, a *vratiželja* je Lineov *tenacetum*. Ljubica je svakomu poznato cvětje. —

Br. 41. Kako *trator* lista.

Trator, latinski *amarantus* od gàrčke rèči *ἀμάραντος* t. j. neuvenivi. Tako bi se priličnie mogo naš *neven* zvati. —

Br. 45. Cvětokitna *lipo!*
Koje u svoj sàrdi
Perun žarkom rukom
Nikoč nepogàrdi.

Kao što je Němcem dub, tako je Slavjanom *lipa* posvetjeno dàrvo, te kod njih u tolikoj cěni stoji, da neima skoro preděla (gdě oni stoje a i gdě su něgda stajali) da nebi po dva tri městě polag nje kàrštena bila, ni càrkve ni kuće, gdě nebi izpred njih posadjena bila ili lipa ili bor, koi pàrvo město iza nje zauzima. Pod lipami običavahu (kao što još u Hàrvatskoj biva) starešine seoske o domaćih dogovarati se poslovih. Iz lipovog dàrva krojiše Slavjani stupove od svojih Bogovah i svetacah, s česa ima i još danas šaljivo priričje kod njih: *Dèrži se ko lipov Bog* t. j. dàrveno. A iz lika načinjahu različite drobnie stvari. Rusi prosti iz njega rade svoje bočkore, koje «*Lapti*» nazivlju. — Slovenci pripovědaju, da u lipu trěsak nikad neudari, budući da je (kažu) pod njim Bogorodica běžeći od svojih progoniteljah počivala sa čedom svojim. Jamačno je pověstica ova iz slovenskog poganstva u slav. kàrštjanstvo prešla, kao što je i mnogo drugih narodnih mněnjah i basanah primljeno. (Gled. *Wyklady k Slawy dcere str.* 14 *Lipa*, *i str.* 281 *Slawostrom.*

Perun u Slavjanah Bog groma i trěska, kadkada i Bog snage i jakosti. «Der zweite *Cernibog* (oft nur mit diesen Namen bezeichnet) war *Per-*

kunast (sic) und wurde bei den Russen und Böhmen *Perun* genannt. Dieser hatte den Donner in seiner Gewalt. Es gab eine Bildsäule von ihm, die ein grimmiges Löwenhaupt mit einem Helm und auf der Brust zwölf Strahlen oder Blitze hatte. Auf der obersten derselben las man in Runnenschrift: *Sai idt!* d. h. *Hüthe dich* *)! In Rethra hatte er noch ein Bild, welches ihn als Greis mit strahlendem Haupte und weitem Gewand darstellte, und das in der einen Hand eine Fakel mit zwei Flammen hielt, während es sich mit der andern auf einen Stier stützte.» (Strahlheim, Universal Mythologie, Frankfurt 1839 str. 440) U Ruskoj, Poljskoj i Československoj je rěč *Perun* jošte poznata.

Perun jošte žive u ustih Slovakah, nu bez da oni znadu, što ta rěč značiti imade, pa ju najviše upotrěbljavaju, kad se kod nas kaže: *Bog te ubio!* te metju oni město rěči: *Bog*, rěč: *Perun* ili *Parom*. Gledaj *Kollára zpiewanky, djl I. str.* 407—408.

*) Učeni g. Strahlheim (ili koi je god něm. orakul pàrvi to čitao) baš je ovako točno tumačio, kao stanoviti něm. profesor i antikvar iz Cělovca slovenski nadpis, koi stoji na Salskom polju (jednu i pó milje izvan Cělovca proti sěvero-iztoku ležećem), naime na našoj starodavnoj stolici iz kamena, gdě se něgda potvàrdjivahu koruški vojvode. Tamo naime na iztočnoj strani stolice stoji usěčeno, nu već od zubah bure izštetjeno: M. A. S. V. E. T. I. V. E. R. I. Němac odmah razrěši: *Manlii Svetonii Veri (filia* ili *filius)*. A to čitanje ostade kod Nèmacah sveto pismo, dok nedodje naš učeni domorodac pr. g. *Urban Jarnik*, koi čita svojim slovenskim okom naravski, kako stoji, naime: *Mà sveti vèri?* město sadašnjeg: *Mà sveto vèro?* po knj. ilirski: *Imade li svetu věru?* To biaše pàrvo pitanje, koje bi na kneza ravnano pri došastju stališah od grofa Goričkog. Na zapadnoj strani biaše takojer nadpis, ali sada je već tako od vihrovah izjědjen, da ja g. 1837. tamo bivši niti slova razaznati nemogoh.

«Diwno přediwno, že geden z naystaršjch a dáwno zmizelých Bohů Slawských w ustech Slowáků geště po dnešnj den tak žige, gako by w každém městě chrám, w každé wesnici sochu, na každém kopci oltář, a w každém domě kněze měl. Nenj dne, hodiny, ba téměř okamženj, kdeby sme mezi Slowáky neslyšeli opakowané slowa: *Perun*, *Peron*, *Parom;* anebo odtud powstale průpowědi. *Kde tam ideš do Paroma? Kde si bol u Paroma? Na kýho Paroma gest ti to? Parom tě trěstal*, *uzal*, *metal*, *zabil!* itd. I u pěsmah se kod njih pripěva: Gledaj «*Zpiewanky djl I. str*. 6. n. p.

Dunagu, Dunagu, za Dunagom hragu:
Žal mi ge na weky za tobou šuhagu;
Daže teba, šuhag, daže *Perun* trestau,
Tri roky si chodiu, a teraz si prestau.

Kruť sa, diowča, kruť sa,
Parom ti do srdca!
«Wšak sa ti dost krutjm,
«Až si hlawu zmútjm.»

Linde u svom poljskom rěčniku (Tom. II. d. 2. str. 711) kaže: *Piorunuiąca* Etna. Popędliwie *piorunować* i gromić. *Piorun* znači kod Poljakah sada *gromsku strělu*. Kad naši kažu: *Bog te ubio*! kaže Poljak na kratkom: *Piorun*!

Najstarii ruski lětopisac Nestor spominje u svom lětopisu *Peruna*: «Oleg i muže jego klanjaša sja pered oružiem svoim i *Perunom* Bogom svoim.» I dalje kaže: »I naža knjažiti Wolodomir v Kievě jedin, i postavě kumir na holmě, vně dvora teremnago *Peruna* drevjana, a glava jemu serebrjana, a ús zo-

lot.» — Valjda i gornjo-ilirsko *para*, *parasti* od ove iste korenike izhodi, n. p. *Ti para ti*! To je parasti človik! *parasta žena* (slovački: *paramova žena*)! Šaljivo se kaže i *parteka*. —

Br. 50. Ti od hladne *črete*
Pustinjače stavni.....

Črеta se zove u gornjoj Ilirii jedna ugodna jaruga puna bistrih vrělah, te gàrmovljem i mladolěsjem obraštenih brěžuljakah, gdě drobne ptičice kao slavuji, žutovoljke i dr. rado stoje i svoje piliće legu.» (*Gled. Izjasn. Djul. II. br.* 37.)

Br. 52. *Po njih raztrešene*
Lěpe běle kuće,
Čini se, da Bog jih
Na taj svět postavio,
Nek na raj zgubljeni
Nebi zaboravio.

Od rižme br. 51.—84. slěde pěsmice, koje se samo na moj zavičaj t. j. na južnoiztočnu stranu Štajera i na zapadnu Ugarsku odnose. — Krajina izmedju Mure i Drave, koja se od Maribora i Arnuža (Ehrenhausen) prama južnomu iztoku tja do Medjimurja proteže, bude od istih' izobraženih nestranih Němacah — *rajem Štajerskim* nazvana. Nu zaisto, čini se, kao da je majka priroda tu svoj izobilja rog do dna prosula. Zemlja bo stranom ravna, stranom bàrdovita, plodonosna je od svih skoro vàrstih proizvodah. Imade sladka, vatrena i blagomirisna (aromatična) vina; čila, čista žitka; lěpih, bàrzih, plemenitih konjicah. Gospodar ovih dobarah je veseli i zdravoumni Slovenac, koi se dosta lěpa blagostanja uživlje. Najlěpših i najjačih

ljudih imade na Murskom polju i pobližnjih župah sv. Jurja, Male Nedělje i sv. Tome. A uzorne krasote, kitu ženskih glavah, naći ćeš po neděljah u cárkvi Malenedělje sakupljene, gdě ti vilovitim glasom Svet (Sanctus) pěvaju. — U ovom dražestnom kraju imade po bárdih raztrešenih kućah (što nudja ležaja iziskuje); nu po ravninah (Murskom i Dolnjo-Dravskom polju) i po širjih dolinah (medju sv. Tomom i Polenštakom) imade i dosta znatnih vesih (selah). Kuće grade Slovenci različito. *Gorenac* nestroji velikog stanja, nego kućicu sa srědnjimi prozori, koju si lěpo poběli i pošara t.j. on ju poběli te izvana okó prozora, vratah, praga i ugalah kojekako zemljom cárvenom ili modrom (više putah sve zajedno) pomaže. Kuća od *Dolenca* je prostrania, imade širjih i višjih prozorah, te se sada već ponajviše zidje. Jošte više na gospodski način grade si kuće *Poljanci*. Slovenka ovih krajevah gleda na čistoću kao podlasica (mustella). Ona ti svaki skoro put nad vodom visi umivajuć si lice i ruke kao věverica, svake godine kuću po tri, četiri puta izvana i iznutra poběli, i (gdi je običaj) pošara. Postelje u Poljanca i drugih bogatiih Slovenacah visoke su, běle i čiste. Rublje se měnja svake nedělje. Nu Slovenska se čistoljubnost i krasohlepnost osobito po neděljah na vidik postavlja. Slovenka za moga dětinstva sasvim u bělo platno obučena, što se samo još kod sestarah u železnoj i saladskoj stolici nalazi, hodi sada u nedělju u svili i kadifi u cárkvu. A momci u svojih bělih bregušah (gatjah) i košuljah, prěko kojih je obučena lěpo našivena ječerma, nose sada posve već tanahne šešire. Nu

osobito pameti su dostojne kod njih cipele, koje su tako lašte, da im niti najbistrii Gradački ili Bečki *petit-maître* mahnje našo nebi — Ništanemanje nasàrtaju inostrani pisaoci na njih s pogàrdami, nazivajuć ih *nečistimi*, *gnjusnimi*. Nečistoća se samo nalazi u gdĕkojih kućah Celjskog kotara, a tamo proizilazi iz prem velike sirotinje (sirotinja i nečistoća — dvĕ rodjene sestre), te na granici, gdĕ već Slovenac s Nĕmcem sudara i obći. Na medji proti Nĕmačkoj imade Slovenac već nĕmačke dimnice (Rauchstuben) to jest sobe, gdĕ se vatra loži, kuva, ruča te nikad nebĕli. U njoj stoji i spava čeljad, pišti perad i hroče kadkada gdĕkoje prase. Ovo isto i još càrnie lice imadu kuće na nĕmačkoj strani Štajerske, gdĕ kuća ostaje, bez da ju itko bĕli, dok se nesruši. — S ovog nestranog (mislim) ogleda možemo zlobnim tudjim pisaocem kazati s Kollàrom: «Sie gleichen jenen Thieren, die nur überall Schmutz aufsuchen, um sich davon zu nähren, und desshalb auch da, wo sie sonst recht reine Strassen finden, die Nase in jeden Winkel stecken, um nur einen Kehrichtshaufen zu finden.» te ih opomenuti, i pozornih činiti na bàrvna (grede) njihovih očiuh, na smrad i trunad njihovih pragovah, kojega vàrlo dosta imade.

Br. 55. O vi *Godomirci*!
Radoslavci slavni!

Godomirci i *Radoslavci* dva sela župe Malonedĕljske, koja ime svoje stekosta vĕrojatno u starodavno vrĕme od dva župana: *Godomira* i *Radoslava*, od kojih se potomci prebivajući u onih selih naravno nazvaše *Radoslavci* i *Godomirci*, pa se poslĕ to ime pretegnu od ljudih i na prebivalište.

Br. 61. Oj Slovenke mile!
Vi *morske děklice*!

Morske děklice su u gornjoj Ilirii ona ista divna bitja, koja se zovu u srědnjoj i dolnjoj strani domovine naše *Vile* (Gl. taj članak u *Izj.* k razlogu.) samo da se od njih nekaže, da su komu zlo učinile. Kod nas u gornjih stranah pripověda se, da su *morske děklice* iznašle pěvanje i pěsme, te da su stražale srěću od seljanah. Slovenci ih razdělivaju na dvě vàrsti: na *vodene* morske děklice, koje su čuvale čistoću studenacah, vrělah, potokah i jezerah, i na *poljske* morske děklice, koje su obitavale na polju, po njivah pěvajuć pléjući žito od drači. Seljani jim običavahu zděle od pitah i drugih sladkih jestvinah na razgone nositi, za prehranit ih. Děklice su (kažu) svagda od tih jelah blagovale. Kad sam ih zapitao: zašto *sada* neima više morskih děklicah i *kada* su izčeznule? odgovoriše mi, da kako su izmislili biče, te počeli snoplje na kolce vàršiti, izčeznuše morske děklice, poběgnuvši u špilje i usrěd lugah, gdě ih malo po malo i nestane, pa š njimi i zlatno vrěme. Polag moga mněnja je to bilo, kada su Franki podjarmili Slovence, te uveli svoje *feudalne* uredbe.

Br. 63. Ljubezne, ljubezne
Vi ste *běloglavke*!

Slovenke, koje nestoje u varoših, nose na glavi běle marahme, *peče* nazvane, kojimi si na osobiti od hàrvatskoga razlučujućim se načinom glave ovijaju tako, da okrugli obraz izpod njih viri, — s onim divnocàrnim očima, rujnobělim licama i rumenim ustima, koja sdružena s tankim uzrastom, živim

dosětljivim duhom svekoliko začarati mora, što još ima zdravo sàrce i zdravu glavu.

Br. 67. Žitom ogradjena
S desna *Tiva* stoji....

Tiva (Θήβη) u staro doba znameniti grad u Gàrčkoj, kojeg osobito proslavi vitez Epaminonda i pěsnik Pindar. S druge strane biahu Tivanci po čitavoj dosětljivoj Grecii na glasu od tupih, glupih ljudih, te se o njih koješta šaljiva pripovědaše. Nu ovdě napomenuta *Tiva* zove se po slovenski *Verži*, ovo je ime primila od slov. rěči *èrž* po knj. ilir. *raž*. *V èrži* t. j. *u raži* zove se s tog uzroka, što je taj tàrg od žitnih poljah (tako rekuć) ogradjen. Verži imade velike i jake ljude, koje cesar po najviše medju oklopnike (Kurassiere) i dragune uzima. — O Vèržencih se koješta pripověda kao o starih Tivancih, krajnskih Ribničanih i o českom Kocůrkowu; nu mimo toga je Verže rodilo već mnoge Epaminonde i ako ne Pindare, barem Anakreonte i Kallimache, kojih děla bi možda do neba uzvišena bila, da je Slavi jasnie sjalo sunce.

Br. 68. Kod *Mure razbiše*
Vragu odpadnike.

U vrěme bune Rakocieve doskita se jedan izmedju njegovih šeregah harajući — tja do Mure, te hoće da predje, za dignuti plěn takodjer u Štajeru. Po nagovaranju i slobodjenju pr. *Petka* tadašnjeg Ljutomirskog župnika oboružaše se Ljutomirci za susrěsti nepriatelje. *Petak* primivši načelstvo i prikupivši k svojoj četi i momčad od pobližnjih selah kao Noršinčane, Babinčane, Veržen-

ce i dr. izvede ih na mejdan, te tom malenom vojskom srětno vraga razbi, te od medjašah Štajerskih skoro i odtěra. — Data o toj vojsci sakupio je pr. g. J. *Povoden* deficient u Ptuju, pa ih u rukopisu čuva. U Ljutomiru u věčnici (Rathhaus) imade dvě slike o tom dogodjaju; nu one što su već veoma izštetjene, buduć se nitko o njih nebrini.

Br. 69. Kod *Huma* vukoše
Vruća kola slavi....

Humah (Hlm, Holm, Hlum, něm. Kulm, franc. comble) imade skoro kao Lipnicah u svakom slav. predělu, ili u onih krajinah, gdě něgda Slavjani obitavahu (u Štajeru najmanje tri—četiri). Nu *Hum*, o kojem se ovdi govor vodi, stoji u Českoj. Pri ovom se městu g. 1813. pobiše Francezi pod Vandammom s Rusi i Němci. Francezki vodja nasàrnu s tolikom bàrzoćom i žestinom na nepriatelje, te od njih jedan oddio u jedan kotó od bàrda natěra, i pritisnu za uništiti ih. Poběda je već bila u šakah Francezkih. Nu! eto ti doleti kao gradovita bura prěko njivah, jarugah i barah cěla jošte dragunska četa Arcivojvode Ivana iz samih gornjih Ilirah sastojeća, koji namaknuvši kacige (šišake) nad oči, hitro navališe na Franceze, te ih golimi mačevi toli bàrzo sěkoše, da se oni od prem nagloga napada uznerediše, čim se opet sakupiše i složiše Němci i Rusi, te udarivši na nepriatelje potukoše ih i mejdan odàržaše. Gled. *Brokhaus, Conversations-Lexikon*, članak: *Kulm* (*Schlacht bei*).

Br. 70. *O neharni světe*!
Robe zamamljeni!
Trikrati slavenskom
Kàrvlju odkupljeni!

I. Bivši *Džingis-kanova* sila u Azii na toliko narasla, da š njom mloge gradove ote, i mnoge narode pokori, pade mu na um, da takojer Europu pod svoju sablju okrene. Nu izvàršenje presěče nagla smàrt. Ono bi poručeno njegovomu sinu *Oktaju*. Oktaj sědnuvši na prěstolje otčevo, predade taj posao rodjaku svomu *Batju*. Batju udari s nebrojenom vojskom na nesložne tada knezove ruske, — predobi jednog po jednog, te ih groznimi mukami izmuči i strahovitom smàrtju pomori. — Slušajmo domaće pisaoce: «*Oktaj* dal 300,000 vojnov Batjiu svojemu plemianniku i velel jemu pokorit' sěvernyie beregi morja kaspijskago s dalnjejšimi stranami. Sie predprijatije rěšilo sudbu našego otečestva. Batji dvinul užasnuju rat' svoju k stolicě Jurjevoj. Tatary na puti razorili do osnovanija Pronsk, Bělgorod, Iželavec, ubivaja vsěh ljudej bez miloserdija, i pristupiv k Rjazane, krov lila sja pjat dnej. Knjaz, supruga, mat' jego, bojare, narod byli žertvoju ih svirěposti. Veselja sja otčajanijem i mukami ljudej, varvary Batjevy razpinali plěnnikov, ili zvjazav im ruke, strěljali v nih kak v cěl dlja zabavy: osvernjali svjatiniju hramov nasiljem junyh monahinj, znamenityh žen i děvic, v prisutstvji izdyhajuščih suprugov i materej; žgli jerejev ili kroviju ih obagrjali oltari. — Batji sžeg Moskvu plěnil Vladimira, umèrtvil vojevodu Filippa Niańku i vsěh žitelej od starikov do mladencev. Vojsko Batjia šlo dalěje putem Seligerskim: sela izčezali, golovy žitelej (po slovam lětopiscev) padali na zemlju kak trava skosennaja — (Karamzin Istor. T. III. str. 369). «V pervoj polovině 13. věka ljutyje Mongoly, nazivavšije sja u

togdašnih Rossijan Tatarami, razliliś-ognenoju i krovavoju rěkoju po vsej Rossii, i polzujaś prevozhodstvom čisla i razděleniem sil Rossijskih pokorili vsě počti oblasti onoj do samoj Vengrii (i još prěko Ugarske do Horvatske!). — Tatary razrušili počti vsě pamjatniki graždanskoga blagoustrojstva, predali ognju cělyie gorody i těm iztrěbili drevnija chartii» (Gled. *Nikita Greč, Istor. literatury ross. str.* 22—25). — Poslě nadvladanja Ruske prevlastju Tatarskom nasàrnuše dvě čete na ostalu Europu. Jedna nebrojena*) četa za poplěnit Němačku i Francezku provali kroz Poljsku u Moravsku, gdě ju Jaroslav Zvězdogorski na jednom bàrdu kod Olomuca sa svojimi hrabrimi Česi i Moravani lěpo pričeka, te srětno uzbi i razpàrši g. 1241. Boj biaše polag *rukopisa Kralodvorskog* izvanredno žestok i kàrvav**) Da nije tu Jaroslav porazio sile Mongolske, bi se věrojatno porazila stopàrv na polju *Chalonskom*. Druga četa za prodrèti u Italiu, navali na Ugričiće, koje do mala razpàršii; nu kralj Bela IV. zdravu iznese glavu i uteče put Ilirie, kuda i nepriatelj slědjaše. Tu ga (na Grobničkom polju u Primorju g. 1242.) pričekaše hrabri Iliri, te poslě žestoke borbe hametom potukoše, a svoga kralja iz sramotna su-

*) U rukopisu Kralodworskom stoji:
„Tabor sien bie strašný kolkol chluma,
Až do nedozirama daleka."
(Jaroslaw.)

**) I by boieváno dluho kruto,
— — — — — — — —
I by klánié i porubanié,
I by lkánié i radovanié;
Krew sie valé iak bystřiny dščevy.
(Jaroslaw.)

žanjstva i gotove gàrdne smàrti izbaviše. (Gled. Danicu ilirsku g. 1838. br 8. i 9.) Da nisu se sl. Hàrvati toli hrabro hàrvali, kupao bi se u malo vrěme Milan i Rim u pepelu svojih palačah... *Eto ti pàrvoga odkupljenja*!

II. Poslě kako Turci, prešavši u Europu, zavladavši Drěnopoljem i malo za tim Carigradom g. 1453. i razorivši carstvo Sàrbsko g. 1389. i kraljestvo Bosansko, g. 1463. sastadoše se na sěvernoj granici Bosne sa Hàrvati, a u Dalmacii sa sionimi Dalmatinci i razžeženimi uskoci Sàrbskimi, koji voljahu dragu domovinu ostaviti, nego li vrat u sramotni jaram turski skučiti. Tu se poče strahovita, kàrvava borba, bez da se Turci igdě stavno utvàrditi mogoše. Danas bi (u Horvatskoj) jedan grad njihov a sutra se opet vijahu na kulah stězi bratski složenih gornjo- i srědnjo-Ilirah. I tako isto biaše u Dalmacii, gdě Smiljanići, Mitrovići, Jankovići i dr. sa svojimi malenimi, ali izbranimi četami strah i trepet tja u sárca Turskih pokrajinah nošahu. Ova borba trajaše kroz tečaj od čitavih věkovah. Srědnju, gornju Iliriu i Dalmaciu neosramoti nikad turski jaram. Nu laglji i gladji biaše put Turkom u onih pokrajinah, gdě Slavjanski duh i hrabrost pade. Oni se od Biograda prěko sàrca Ugarske harajući postaviše pod Budim, kojeg u malo vrěme osvojiše, — pa za tim i tja pod bedeme Beča, kojeg počeše od svih stranah biti i jurišem na njega navaljivati. Beč od prem duga obsědnutja izmoren, bio bi se predao nevěrnikom, da — nezablěsnu, kao sjajna zvězda sa neba, s Kahlenberga stěg *Jana Sobieskoga*, kralja Poljačkog, koi uvidivši zlo utaborenje od vezira, odmah na tabor

udari, te svojom malenom četom njegovu nebrojenu vojsku izpod bedemah Bečkih dignu i u Ugarsku baci, gdě ju još několiko putah potuče. Medju plěnom nebrojenim nadje se i sveti barjak Muhameda, koi se još i danas u Varšavi čuva. «Miłośnik starożytności narodowych nieobjętnie widzi we Warszawie zawięszoną w farze staromieyskiéj chorągiew Turecką przez Jana Sobieskiego pod Wiedniem zdobytą» (Plater grof, geogr. wschodnéj części Europy 1835 str. 155).—Da se nije kralj Jan Sobieski nad Bečem kao spasonosni Dioskur javio, Beč bi klonuo pod britkom demeškinjom turskom, a Kara-Mustafa zaista proti zapadu nebi laganiih korakah činio, nego li Atila. *Csaplovics* u svom *Gemälde von Ungarn* kaže: «Johann Sobieski kämpfte als trefflicher Soldat, als ausgezeichneter Feldherr beim Entsatze von Wien, und nach dem Falle Kara-Mustapha's in Ungarn mit siegreichem Erfolge. *Oesterreich dankte ihm offenbar seine Rettung.* A mi scěnimo: da je Sobieski *čitav zapad* spasio. — *Eto ti drugog odkupljenja.*

III. Napoleon pokorivši čitavu već Europu (izvan Ruske, iztočnih pokrajinah Austrie, Turske, u koju još rata unio bio nije, i Englezke, koja spasenje Austrianskoj dàržavi zahvaliti ima) u jesen g. 1812. na jedanput premetnu svoj glavni konak u Varšavu, te svoje nebrojene čete put ruske granice postupati čini. Ušavši u Rusku, osvoji po dugom sl. kàrvi prolivanju Smolensk i Plock*)

*) Tu je brat brata tuko: Poljak i Hàrvat Rusa; jerbo su Slavjani bili, koji Smolensk i Plock oteše. Napoleon je davao svuda prědnost svojim Poljakom i Hàrvatom, koje je zvao: „*mes braves Croates*" jurišem udarati, što — radi njihove hrabrosti, što — za svoje Franceze poštediti.

skoro za tim medju neprekidanim čarkanjem udje u dimne zidine matere Moskve. Vladaše tada strašna zima. Napoleonu već do polak ljudih poginu što pod Smolenskom i Plockom, što putem od neprestanog nasàrtanja ruskih konjanikah. Čim je smàrzavala francezka vojska u praznoj Moskvi, okrene se bàrzo Kutuzov prama jugu, za pograbit ga s traga, ako bi snivo postupat proti Petrogradu, ili ako bi uzmaknuo, za pregradit mu put Poljske. Napoleon uvidivši nemogućnost naprědovanja, zaista uzmaknu, nu padne na povratku u Kutuzove šake, koi mu dio ljudih potuče, a dio u rěke natěra, gdě se skoro svikolici potopiše. Isti Napoleon jedva da uteče obučen u proste haljine za činit se nepoznatim. Napoleonci kažu, da Napoleon nije od Rusah, nego od prevelike zime predobljen. A stari graničarski oficiri, koji s Napoleonom u Moskvi biahu, kažu, da je onda toliko uzhitjenje zavladalo s narodom ruskim, da je svaki seljanin bio drugi Minin, svaki bojar drugi Požarski, pače svaka baba domorodkinja *). A narod, koi toliko svoju domovinu ljubi, svojom kàrvlju brani, neće nikad tudjeg jarma nositi. — Napoleon prikupivši usrěd Němačke ostale svoje čete, baci se u Sasku, a jedan izmedju njegovih gjeneralah tja u Česku (Gled. *Izjasn. Djul. II. br.* 69.) Tu bi on (Napoleon) kod Nollendorfa predobljen, a kod Lipska hametom potučen od Schwarzenberga, koi austrianskom vojskom (najviše od Slavenah sastojećom) zapovědaše (Listop. 1813). A od kobnih kockah u Ruskoj i kod Lipskog zavisaše sva buduća nesrěća Napoleona u Španjolskoj, Fran-

*) Vidi Danicu ilir. god. 1839 br. 8.

cezkoj i Niederlandu. Da Napoleon nije u Rusku dirao, da ga nisu Slavjani kod Lipska potukli, — sědio bi lasno još danas na prěstolju Francezkom, a Němačka bi bila francezka provincia. Sa svim time viču Němci ustmeno i pismeno: «Wir haben Napoleon, den Völkertyrannen geschlagen! Wir haben die Fesseln Europa's gebrochen! Wir haben der Welt die Freiheit wieder gegeben! u. s. w. u. s. w. u. s. w.» *Eto ti tretjega odkupljenja!*

Br. 71. Uz Tive se stire
Thessalia ravna.....

Thessalia (sada *Livadia*) pokrajina ravna, biaše u starogèrčko vrěme porad svojih plemenitih konjah glasovita. *Thessalia*, o kojoj se ovdě govori, jest svekoliko plodovito Mursko polje, koje medju Radgonom i Ljutomirom leži, gdě se po zelenih livadah pasu lěpi, tanko- i bàrzonozi konjici. Oni se veoma gledaju od gospode, te skupo prodavaju za njihove konjušnice. —

Br. 72. Više gle zeleno
Glavu diže bàrdo;
Tamo *kan* vladaše
Svê kolěno tvàrdo......

Dva sata od Rodgone prama Ljutiboru stoji na bàrdu càrkvica «Kapela» nazvana, gdě ima dobra vina. Ne daleko od ove càrkvice imade jedna špilja, koju prosti puk nazivlje špiljom někakvoga *Atule*. Naš pučki historik pr. g. *A. Krempel* mněva, da taj *Atula* nitko drugi nije, nego poznati kàrvopija *Atila*, kan*) Hunski. Ja u ovoj

*) U Gradcu u Joaneumu imade kopiah od prastarih kacigah i komadah od kopljah, od kojih originali u Beču zaostaše. Ove starine izkopane su u jednoj občini Něgov-

pěsmici poprimih njegovo mněnje, nu ne kao historik, nego kao pěsnik, pozivajući se na 9. i 10. vers *Epistolae ad Pisones*. Strašna děla Atilina nemogu se ovdě na široko razvoditi, budući toga prostor nedopušta. Dakle na kratko. — Atila se digne iz Ugarske prigàrnuvši pod silu k svojim sirovim šeregom za ojačit ih, i čete Slavjanske, — poplěni i pohara srědinu naše gornje Ilirie. Ove gornje pokrajine — kao most medju iztokom i zapadom ležeće — od provaljenja tolikih već divjih narodah aziatskih, koji se za dragocěnim plěnom hlepteći u Italiu harajući rivaše (gàrnuše) umorena, nemogahu jakih mu preponah staviti. On dodje pod Aglaj, te ga jurišem otc i razori. Za tim krenuo je u Bnetjansko i Milan, kojega porobi. Slovenci Bnetjani, koji od njega na otoke utekoše, sagradiše Bnetak ili Mletke. Izza toga Atila prodre kao kàrvonosna rěka u Francezku (tada jošte Gallia nazvanu), gdě bi složnom vojskom Rimljanah i Frankah na Chalonskom polju g. 451. hametom potučen. Izza toga se vrati s odlomci svoje vojske na vrat na nos kući, pa za malo vrěme umre. Poslě njegove smàrti razpadne se kanstvo hunsko.

Br. 73. *Vaj! taljige škriplju,*
U nje uhvatjene,
Kano guje cvile
Duljebinke žene....

ske gradštine. Oko dolnjeg je kraja kacige jedne někakav napis, kojeg někoji Němci dàržahu za staroetruski, drugi za Obarski (što podupire mněnje Krempelovo), opet drugi za Slovenski, izmedju kojih i rusko - poljski professor g. *Kucharski*, koi g. 1827. kroz Gradac putujući, one kopie razgledavši, njihov napis raztumači.

Posle Hunah sědne drugi vukodlak na vrat Slovencem naime *Obri*, pleme sirovo, takojer kalmučko, koje ih, osobito kolěno Duljebianacah, bez ikoje milosti mučaše i obezčestivaše. Slušajmo starca Nestora: «Obry vojevaša na Sloveny, i premučiša Duljeby suščije Sloveny, i nasilie tvorjahu ženam Duljebskim. Ašče pojehati biaše Obrinu, nedavaše vprjači ni konja ni vola, no veljaše vprjači tri ili četyre, ili pjať žen v teljegu, i povesti Obrina, i tako mučahu Duljeby» (gl. 10.) «Inter caetera quae crudeliter, dictu quoque horrendum, in eos Slavos exercebant (Avari), unum illud nefandum cunctis antea saeculis inauditum erat scelus: quod quasi hyematuri, eorum adeuntes domicilia, uxores eorum suis assumebant socias stratis.« (*Aimonius lib. IV. cap.* 9.) Od ovih i takovih opačinah svojih gospodarah razpaljen, podiže se jedan dio Slovenacah pod svojimi knezi na tlačitelje, te ih porazivši, sebe srětno izbavi. (Gledaj *J. Schneller*, *Geschichte von Ungarn*, *Dresden* 1829 I. str. 18.) Iza toga ponudi Slovencem po poslanicih *Karlo*, s prezimenom Veliki, kralj Franački, mišicu svoju, obećavajući im, da ih hoće sasvim od dosadnih Obarah osloboditi. Lahkověrni Slovenci pobunivši se, pristupiše k njegovoj vojsci, za ojačit ju. Karlo krug po krug*) jurišem osvoji, te Obre do jednoga iztrěbi. Nu što učini pobožni Karlo? — Naloži město Obarskog *svoj jaram* Slovencem.

Br. 74. *Izza njega pako.....*

Polag dogodovštine stojali su Magjari najprie

*) Ovi *krusi* biahu jedna vàrsta od stavnih taborah, u kojih Obri gomile od plěna nagàrnuše.

od kako ih svět poznade, na càrnom moru. Poslě toga zvani nezvani dignuše se prěko Ruske*) u staru Daciu. Dalje neka izvoli govoriti Šafařik. (Gledaj Starožit. 6. zv. str. 805, 806, 807). »Udatný Swatopluk sehnal Němce s pole, sjle geho nikdež odolati nemohaucj. Tuť chytrý Arnulf nagal proti Slowanům Maďary, od l. 888 w Dacii brogjcj a od cjsařůw byzantských zlorádně proti Bulharům potřebowané (889), Bracislawa pak, oddjlné knjže chorwatské, potáhnul do swého spolku. Swatopluk, obkljčiw Maďary w gakési sautěsce, byl by ge zničil, gdyby ho wpád Arnulfůw od západu a Bracislawůw od gihu k ustaupenj byl nepřinutil. Po hrozném popleněnj rowné kraginy odtáhli Němci a pomocnjci gegich zpátky, bez konečného přemoženj a pokořenj Swatopluka. Arnulf, wztekage se zlostj, gednal s Bulhary, hledě ge odwratiti od přátelstwj s Morawany. W obnowené l. 893—894 wogně cjs. Arnulf negen žádného nedosáhnul nad Morawany wjtězstwj, ale nad to sám gedwa záhuby ušel. Toto wšak bylo posledni léto slawného panowánj Swatoplukowa. Po geho smrti (894) nastaupili wladu w rozděleném panstwj dwa lehkomislnj a swárliwj synowé geho, Mojmjr a Swatopluk. Čjhawý Arnulf, znamenage přihodný čas,

*) Jezik Magjarski opominje historika, da su Magjari morali dulje vrěmena u sěveru prebivati; jerbo sve skoro rěči, koje su iz slavjanske blagajnice primili, imadu sěverno (rusko-poljsko) lice n. p. Serda, gereblje, kalada, solma, galamb, péntek, sombat, lencse idr. Mi (polag moga znanja) neimamo pismenih pametnikah od česko-slovenskog narěčja iz pàrvih kàrstjanskih vrěmenah, nu na sadašnje stanje njegovo gledeć, zaključiti možemo: da Magjari svih svojih slavjanskih rěčih od Slovakah primili nisu; nego da ih već puno sa sebom u Panoniu donesoše.

nepominul skrze zlorádného Wichinka a chytrého Ariba rozněcowati giskru nedůwěry mezi bratry, až u weliký plamen se rozmohla. Přjměřj mezi njm a Mojmjrem l. 894 zawřené stalo se gen na oko: w tichosti tjm pilnégi pracowal on o wywrácenj řjše morawské. Trogj pak sobě k tomu cjli zwolil postředek: domácj wognu mezi bratry, odtrženj Čech od Morawy (895) a přiwábenj Maďarůw do Morawy a Pannonie. We wálce mezi Swatoplukovici wypuklé chopil se Arnulf l. 898 strany Swatopluka, giž od Mojmjra přemoženého, a třikráte zemi morawskau skrze Liutpolda a Ariba hrozně popleniti dal (898—899.) W této wogně Pannonie sice ztracena, gegjžto sprawu a obranu Arnulf giž l. 892, dřjwe konečného gj opanowánj, područnjkowi swému Bracislawowi byl poručil; wšak nicméně Swatopluk k ustaupenj do Němec od Mojmjra přinucen. A wšak tjm wšjm brána Maďarům ke skáze Slowanstwa gednau otewřená nebyla wjce zamčena. Tito zagisté, usadiwše se w Potisj a zmocniwše se šťastnými wýprawami na wýchod, gih i západ, obořili se, po několikerém daremném pokaušenj, konečně l. 907 dwogitau sjlau na morawskau řjši, od Rastice pracně založenau, od Swatopluka pak wjtězně zwelíčenau, a wywrátili gi ze základu. Po hrozné porážce Němcůw i Slowanůw u Prešpurku (w srpnu 907), z njž mladý král Ludwjk sotwa se žiwotem utekl, a w njž wýwoda baworský Liutpold, dle wšj podobnosti i knjže Mojmjr, mečem polehli, zmizela samostatná slowanská Morawa z pole dēgin. Ráz ten uhodil do srdce Slowanstwa. Dřewnj obywatelstwo, co ho smrti neb poroby zbylo, rozutjkalo se do Ta-

ter, Bulhar, Chorwat a ginam; na zemi pak potem a krwj Slowanů wzdělané, duchem sw. Konstantina a Methode oswjcené, zarazila uralská surowost mocný swůg trůn.« — Lěpe plodovite od Boga Slovenu prikazane ravnice zakriliše aziatski skitaoci. Sad se stopàrv počeše kajati Němci. Nu bilo je već u nevrěme. Magjarski šerezi navališe na iztočnu županiu (Ostmark) kao kobilice plěnjajući, harajući i robeći, budući im težke neokretne němačke čete odoliti nemogahu. Tako se kajaše Teutonia kroz čitave věke za jedan po svojem kopiletu načinjen grěh. Kàrvava ruka Magjarah harajući dopiraše do Blatskog mora, do Pada i do prěko Rena. Kraljestvo němačko biaše (tako rekuć) poharačeno (zinspflichtig). Enriko (ptičar nazvan) stopàrv potuče ih kod Màrzibora (Merseburg) g. 933. bivši svoje čete preoružao tako, da se laglje okretati mogahu. Dvadeset i dvě godine poslě ove poběde, javiše se opet harajuć u Bavarii, nu kralj něm. Otton I. potuče ih blizu Augsburga hametom. Što uteče od mejdana, to pohvataše Němci u běgu. Jedne potukoše , a ostalim (bilo ih je tek 7) odrezavši nose i uši, poslaše kući. Knez *Tokšany* (957—971) nastojao je oslabljeno već Magjarstvo ojačati, pozivajući u dàržavu Pečenege, Bugare (Cigane) i druge kojekakve narode, s kojimi složeni odděli se put tadašnje Gàrčke. — Pripovědaju Magjari o tom odddělu čine, koji děla našega Marka daleko za sobom ostavljaju. Nu opet nisu bilì toliko oriaški, kad budu ovi skitaoci pod Drěnopoljem hametom potučeni, što (kaže Schneller) «als wiederholtes Unglück die Kriegsgedanken der Magjaren herabstimmte.» Poslě toga Ma-

gjari nikad nejgrahu više znamenita děla samo na svoju ruku. Što se proslavista Hunyady i kralj Matia Korvin, proslavista se najviše kàrvlju slavjanskom i rumunjskom.

Br. 74. Pleme od *Harpiah*...

Harpie su bile polag Virgila, gnjusne, smradne, proždàrljive, (jednom rěčju) dosadne ptice, koje su mu u Tracii najbolje oběde ukrale, ili osmradile. Gledaj: *Virgilii Aeneïs, lib. II.*

Br. 75. *Eto grozna vaja!*
Drugo jato sàrdih....

Gledaj: *Izjasn. Djulabiah II. br.* 70.

Br. 76. *Digli se ko pakó*
Nad nesložnim světom.. ..

Da nisu se vladaoci europejski tako grizli i kusali, te svaki posebice samo svoju korist gledao; — da nisu se iztočna i zapadna càrkva s tolikom nenavištju gledala i za prazna dogmata tukli, ko prosjaci za paru i dinar, nebi nikada turski hati iz Helesponta pili. Nu nesloga, koja Bogove i ljude zavadja, baci i tu kobnu jabuku svoju medju lakomi svět (Gled. *Izj. Dj. II. br.* 70.)

Br. 76. Ni još ta *žarptica*
Digla se s gnjezdašca.

O *žarptici* pripovědaju Malorusi, da ona obnoć vaskolik nebokrug, kuda proleti, svojim žarkim krilma razsvěti i razžari, kao vatra od pogora. Slavni ruski pisalac *Gogol* (rodjen Malorusin) složio je pod tim imenom pripovědku, koju ruski kritici cěne za najizvàrstnii umotvor njegov.

Br. 78. *Blago krotko janje*
Š njimi se pobrati....

Od kolacah turačkih odviše mučeni, složiše se Magjari sa Slaveni susědi, na stranu bacivši vaskoliki gnjev, za da zulumčara Turčina skinu si s vrata. Slavjanin je najveći tolerant. Slavenski plemići od Magjarah lěpo gledani, postupahu i oni š njimi bratski, složno vojevahu za nje u njihovih šerezi, govorahu rado njihov jezık, i primljahu k svojim sl. naslovom magjarske *praedicate*, ili svoja slavjan. pomagjariše. Trazi od toga su u dogodovštine knjigah, a živući ne samo po Ugarskoj naći, nego i po Hàrvatskoj i Slavonskoj [Erdödy (Bakač), Vojkfy (Vojković) idr.] A ta sloga i bratstvo trajaše do naših vrěmenah, dokle nebi od Magjarah narušena. Oni usějahu sěme, za od ploda njegova svoje si siromašne žitnice napuniti. Nu proniče im samo korov — razpra, koja im sàrca inoplemenih sugradjanah odvratja.

Br. 82. Ti s' ko *bušac* pile,
Kàrvlju ju dojila....

Bušac ili *nenasit* něm. Pelikan je ptica, od koje se pripověda, da svoje piliće, ako nenajde drugoga pitja, svojom vlastitom *kàrvlju pita*, udarajući se kljunom u grudi.

Br. 82. A sad *od nemila*
Ajde *do nedraga*.

T. j. potucaj, prosjači od kuće do kuće (Gledaj: *Vukove poslovice str.* 242.)

Br. 95. Kad bude me *běla*
Žena ogàrlila...

U gornjoj Ilirii *smàrt* se predstavlja u prilici *bèle*, nu nemilostive *žene*, koja čověka za bělu ruku prime i odvede, ili ogàrli, te on umre. U pěsmah se n. p. ovako o njoj govori:

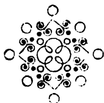
1. Po stezi se šeče *béla žena* —
Béla žena *nesmilena smèrt*:
Oj hala hala virtinja!
Daj ti meni staršo čer!
Nikaj nikaj *béla žena* —
Béla žena *nesmilena smèrt.*
i t. d. i t. d.

2. *Britka smèrt nesmilena!*
Kaj sem včiniâ krivega,
Ka si me ti vmorila,
Z žuhkim gadom napojila.
itd. itd.

3. Smèrt njo prime za *bélo rokó,*
No odpela na drügi svét.
Nar. pèsni iz Štájera.

Br. 99. Kćerce *mljezimice.*

Mljezimica znači u dolnjoj Ilirii najmladju kćer, a u gornjoj Ilirii zove se najmanji pàrst ruke *mezinec.*

Pogrěške i popravci.

Stran	Město	Čitaj
18	Zelene gorice	Zelena gorice.
18	Dolina, dolina	U dolu, u dolu,
	U dolini vrìlo, —	Tamo su tri vrìla, —
	A nemogu zabit	A nemogu zabit
	Njeje lice milo.	Njeje lica mila.
22	Od glasa Sirene	Od Sirenah njedno.
31	tàrčuć	tàrčeć.
35	Budi moja budi, —	Al neostavi me! —
	Budi uvěk moja!	Budi uvěk moja.
56	Kud se stire	Kad carstvuje.
67	Valja se razstanut	Sunce već klonulo.
67	Za svězdom	Za zvězdom.
94	Pridi, mila, pridi,	Pridi skoro pridi,
120	Krasu svakoliku	Krasu svukoliku.
122	Sraja došla, Lade,	S raja došla, Lade.

Österreichisch
+Z20